

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Министарство грађевинарства,
саобраћаја и инфраструктуре
Министарство за рад, запошљавање,
борачка и социјална питања

Пројекат финансира
Европска унија

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ

ЛОКАЛНИХ СТАМБЕНИХ СТРАТЕГИЈА

СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ЛОКАЛНИХ СТАМБЕНИХ СТРАТЕГИЈА

Публикацију је приредила Канцеларија Уједињених нација за пројектне услуге (УНОПС), у оквиру програма „Подршка Европске уније социјалном становању и активној инклузији“, који финансира Европска унија, а спроводи УНОПС у партнерству са Министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, и у сарадњи са Министарством за европске интеграције.

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Министарство грађевинарства,
саобраћаја и инфраструктуре
Министарство за рад, запошљавање,
борачка и социјална питања

Пројекат финансира
Европска унија

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

 UNOPS

Подршка Европске уније
социјалном становању и активној инклузији

Садржај

1. УВОД	5
2. НОРМАТИВНИ И ЈАВНО-ПОЛИТИЧКИ ОКВИР	7
2.1. Нормативни оквир релевантан за локалне стамбене политике	8
2.2. Јавно-политички оквир релевантан за сектор становања	9
2.3. Институционални оквир стамбене политике	11
3. НАЧЕЛА И ПРИНЦИПИ СТАМБЕНЕ ПОЛИТИКЕ	15
3.1. Начела	16
3.2. Принципи	17
3.2.1 Партиципација заинтересованих страна	17
3.2.2 Родна равноправност	17
3.2.3 Холистички приступ	17
4. КОРАЦИ У ИЗРАДИ ЛОКАЛНЕ СТАМБЕНЕ СТРАТЕГИЈЕ	19
4.1. Поступак и динамика израде стратегије	20
4.2. Организовање процеса консултација: континуиран процес	23
4.3. Корак 1: Припрема и организација процеса израде стратегије	24
4.3.1 Одлука Скупштине ЈЛС о изради стамбене стратегије	24
4.3.2 Формирање радне групе за израду локалне стамбене стратегије	25
4.3.3 Временски план за израду стратегије и задужења	27
4.4. Корак 2: Прикупљање података, анализа стања и контекста	27
4.4.1 Ex-post анализа претходне стамбене стратегије	27
4.4.2 Анализа заинтересованих страна	28
4.4.3 Прикупљање релевантних података: континуиран процес	29
4.4.4 Израда ситуационе анализе – стамбени профил ЈЛС	30

4.5. Корак 3: Дефинисање визије и циљева, мера и показатеља	32
4.5.1 Формулисање визије.....	33
4.5.2 Дефинисање општег и посебних циљева и показатеља учинка	33
4.5.3 Идентификовање мера и показатеља резултата	36
4.6. Корак 4: Израда акционог плана са проценом средстава	38
4.6.1 Израда акционог плана за спровођење стратегије.....	39
4.6.2 Процена финансијских средстава	40
4.7. Корак 5: Одређивање механизма за спровођење, праћење, извештавање и вредновање	42
4.7.1 Одређивање институционалног механизма за спровођење стратегије	42
4.7.2 Одређивање оквира за праћење, извештавање и вредновање постигнутих резултата	43
4.8. Корак 6: Јавна расправа и усвајање стратегије	43
4.8.1 Спровођење јавне расправе	44
4.8.2 Усвајање и објављивање стратегије	45
5. СПРОВОЂЕЊЕ И ПРАЋЕЊЕ ЛОКАЛНЕ СТАМБЕНЕ СТРАТЕГИЈЕ	47
5.1. Праћење спровођења стратегије.....	48
5.2. Вредновање постигнутих резултата.....	49
5.3. Континуирано ажурирање стратегије.....	49
6. АНЕКСИ	51
6.1. Анекс 1: Преглед структуре локалне стамбене стратегије.....	52
6.2. Анекс 2: Предлог структуре акционог плана	53
6.3. Анекс 3: Списак прописа и стратешких докуменат.....	54
6.3.1. Закони и подзаконска акта.....	54
6.3.2. Национална стратешка документа.....	55

Увод

Смернице за израду локалних стамбених стратегија (надаље: Смернице) су припремљене у оквиру програма „Подршка Европске уније социјалном становању и активној инклузији“ (надаље: Програм EU SHA) који је финансиран средствима Европске уније, а имплементира га Канцеларија Уједињених нација за пројектне услуге (УНОПС). У оквиру Програма EU SHA, јединицама локалне самоуправе (ЈЛС) ће бити обезбеђена подршка у изради локалних стамбених стратегија у форми ових Смерница, као и путем тематских радионица и менторске подршке.

Смернице имају за циљ да пруже практична упутства ЈЛС у изради локалних стамбених стратегија. Смернице се базирају на нормативном оквиру, пре свега на Закону о становању и одржавању зграда, који утврђује надлежност ЈЛС у изради локалне стамбене стратегије, као и на Закону о планском систему Републике Србије, који ближе уређује садржину, структуру и процес израде докумената јавних политика. Такође, за израду Смерница коришћени су и други важећи прописи и документа јавних политика, друга релевантна литература, као и примери водича за израде стамбених стратегија из држава Европске уније. У текст Смерница су укључене и сугестије добијене у консултацијама са представницима из ЈЛС које су имале претходно искуство у изради стамбе-

них стратегија или су изразиле потребу за израдом овог документа, затим са лиценцираном непрофитном стамбеном организацијом, као и из консултација са представницима Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре и представницима Сталне конференције градова и општина – Савеза градова и општина Србије.

Смернице су подељене у пет поглавља. Након Увода, у другом поглављу представљени су нормативни и институционални оквир стамбене политике на националном и локалном нивоу. Треће поглавље даје основна начела и принципе на којима је потребно да почива формулисање и спровођење локалне стамбене стратегије. Четврто поглавље садржи практичне инструкције за ЈЛС дате кроз преглед и опис утврђених корака, који чине процес формулисања локалне стамбене стратегије и акционог плана за њено спровођење. Поступак је, да би се лакше пратио и објаснио, представљен у складу са структуром стратегије и акционог плана за њено спровођење. У петом поглављу представљене су кључне теме за спровођење и праћење примене стратегије. Анекси дају предлог структуре локалне стамбене стратегије, затим акционог плана, као и списак важећих прописа и јавних политика релевантних за израду локалне стамбене стратегије.

НОРМАТИВНИ И ЈАВНО-ПОЛИТИЧКИ ОКВИР

НОРМАТИВНИ И ЈАВНО – ПОЛИТИЧКИ ОКВИР

2.1. Нормативни оквир релевантан за локалне стамбене политике

Израда локалне стамбене стратегије и акционог плана за њено спровођење, које доноси ЈЛС, предвиђена је **Законом о становању и одржавању зграда**.¹ Локална стамбена стратегија је секторски стратешки документ који се доноси ради остваривања јавног интереса у области становања, као и спровођења циљева и мера утврђених Националном стамбеном стратегијом и њеним акционим планом и Програмом стамбене подршке, које доноси Влада Републике Србије. Закон прописује да се локална стамбена стратегија и акциони план спроводе путем програма и пројеката стамбене подршке, којима се остварују циљеви и мере стамбене политике ЈЛС. Такође, предвиђена је и обавеза ЈЛС редовног, годишњег извештавања министарству надлежном за послове становања о резултатима спровођења локалне стамбене стратегије, као и других стамбених програма и пројеката које ЈЛС реализује ради остваривања циљева стамбене политике.

Припрема извештаја и прикупљање података за његову израду од изузетне су важности за формулисање националне и стамбене политике и локалних стамбених стратегија, као и програмирања конкретних мера према реалним стамбеним потребама и расположивим капацитетима.

Још неколико закона важно је за израду, доношење и спровођење локалне стамбене стратегије. **Закон о локалној самоуправи**² међу овлашћењима ЈЛС наводи надлежности у вези са доношењем сопственог буџета, просторних и урбанистичких планова, програма развоја и стратешких планова. Од посебног значаја за стратешко планирање је **Закон о планском систему**.³ То је релативно нов пропис, који је почео да се примењује од октобра 2018. године, а који уређује плански систем Републике Србије. Закон дефинише стратегију као основни документ јавне политике којим се на целовит начин утврђују стратешки правци деловања у конкретној области планирања и спровођења јавних политика.

¹ Закон о становању и одржавању зграда (Сл. гласник РС, бр. 104/2016 и 9/2020 - др. закон)

² Закон о локалној самоуправи (Сл. гласник РС, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон и 47/2018)

³ Закон о планском систему Републике Србије (Сл. гласник РС, бр. 30/2018)

Овај документ јавне политике се по правилу усваја за период од пет до седам година, а остваривање циљева планира се и прати посредством акционог плана за његово спровођење. Закон такође прописује обавезне елементе стратегије, акционог плана, као и начин праћења и спровођења јавних политика. Овим Законом се први пут експлицитно нормативно обрађују аналитички процеси, обавезност консултација и широка примена јавних расправа о планским документима.

У вези са кохерентним просторним развојем, релевантан је **Закон о планирању и изградњи**⁴ који између осталог, уређује питања планирања простора, уређења и коришћења земљишта и изградње објеката. **Закон о озакоњењу објеката**⁵ обухвата значајни део стамбеног фонда у Србији, будући да прописује услове под којим власник може озаконити свој нелегално изграђен објекат, односно објекат

који је подигнут без одговарајуће грађевинске дозволе или одобрења за изградњу.

За формулисање локалне стамбене стратегије значајне су и одредбе **Закона о социјалној заштити**⁶ који између осталог, утврђује услуге, кориснике и пружаоце услуга социјалне заштите. Међу услугама социјалне заштите налазе се и услуге којима се за поједине осетљиве групе (млади без родитељског старања, особе са инвалидитетом, жртве породичног насиља и други), уз истовремено пружање адекватних мера социјалне подршке, обезбеђују и краткорочна или дугорочна стамбена решења, попут становања уз подршку и социјалног становања у заштићеним условима. Ова стамбена решења такође су релевантна и значајна као део шире политике становања и холистичког приступа одрживој инклузији осетљивих група.

2.2. Јавно-политички оквир релевантан за сектор становања

Стратешки правци од значаја за националну стамбену подршку, у овом тренутку још увек нису успостављени. На снази је **Национална стратегија социјалног становања** са Акционим планом за период 2012–2022. године,⁷ коју је Влада Републике Србије усвојила 2012. године.⁸ Мере и активности утврђене Националном стратегијом социјалног становања посебно су релевантне за формулисање локалне стамбене стратегије у делу који се тиче планирања и обезбеђивања стамбене подршке за осетљиве групе.

Доношењем Закона о становању и одржавању зграда, иницирана је израда **Националне стамбене стратегије**⁹, која се тренутно налази у форми нацрта. Закон је проширио опсег јавног интереса у стамбеном сектору, померањем фокуса ка стамбеној подршци (уместо ранијег социјалног становања) уз обухватање питања одржавања постојећег стамбеног фонда уз већу ефикасност и економичност са становишта заштите животне средине, приступачности и потрошње енергије. У складу са тиме је проширен и обухват Националне стамбене стратегије, а што је дефинисано постављеним општим и посебним циљевима. Општи циљ и посебни циљеви, као и мере које поставља Национална стамбена стратегија су наведени у *Поглављу 4.5.* ових Смерница. Потребно је да локалне стамбене стратегије буду формулисане тако да циљеви које постављају буду у складу са правцима развоја стамбеног сектора, који даје национални документ.

Јавне политике, односно међусекторске стратегије усмерене на поједине циљне групе, такође доносе мере у вези са њиховим становањем и од значаја су за формулисање локалних стамбених политика. Један од циљева **Националне стратегије за младе**¹⁰ усмерен је на решавање стамбеног питања и осамостаљивања младих, уз мере развијања различитих субвенција (нижих пореских стопа и субвенционисаних кредита) и решавања стамбеног питања младих парова и родитеља, посебно самохраних мајки, подстицања изградње непрофитних станова за младе, као и мере становања младих уз подршку.

⁴ **Закон о планирању и изградњи**. (Сл. гласник РС, бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон и 9/2020)

⁵ **Закон о озакоњењу објеката**. (Сл. гласник РС, бр. 96/2015, 83/2018 и 81/2020 - одлука УС)

⁶ **Закон о социјалној заштити**. (Сл. гласник РС, 24/2011)

⁷ **Национална стратегија социјалног становања**. (Сл. гласник РС, 13/2012) Стратегија је донета на основу Закона о социјалном становању који је стављен ван снаге 2016. године.

⁸ Национална стратегија социјалног становања донета је на основу Закона о социјалном становању који је стављен ван снаге доношењем Закона о становању и одржавању зграда (Сл. гласник РС, бр. 104/2016 и 9/2020 - др. закон), чиме су постала превазиђена појединачна стратешка решења и мере.

⁹ **Нацрт Националне стамбене стратегије 2020-2030**, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

¹⁰ **Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године**. (Сл. гласник РС, бр. 22/2015)

Национална стратегија за родну равноправност¹¹ утврђује мере обезбеђивања стамбене подршке (социјално становање) за жене у неповољном положају (жртве породичног насиља и трговине људима, жене и девојчице Ромкиње, жене са села и жене са инвалидитетом), укључујући и развијање услуга социјалне заштите које уз социјалну подршку пружају и привремена или трајна стамбена решења.

Стратегија за унапређење положаја особа са инвалидитетом,¹² између осталог, предвиђа обезбеђивање адекватне подршке особама са инвалидитетом за живот у заједници и породици, развој услуга подршке за самосталан живот у заједници, укључујући и дугорочна и привремена стамбена решења, као и обезбеђивање пуне приступачности објеката и јавних површина особама са инвалидитетом.

У оквиру **Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња**¹³ мере утврђене у области становања обухватају: израду урбанистичко-планске документације за ромска насеља, регулисање имовинско-правних питања и озакоњење стамбених објеката, побољшање инфраструктуре и услова становања, спровођење програма социјалног становања и других видова стамбене подршке, као и примену међународних стандарда приликом расељавања неформалних (подстандардних) насеља.

На локалном нивоу, саме ЈЛС имају развијен већи број докумената јавних политика за различите области (стратегија, планова развоја и акционих планова) који могу садржати мере и активности од значаја за сектор становања, а које је потребно размотрити и уважити приликом формулисања локалне стамбене стратегије. То могу бити стратегије одрживог развоја или урбаног развоја, као и акциони планови за инклузију/интеграцију различитих циљних и осетљивих група, као што су млади, Роми, избеглице, расељена лица, повратници по основу споразума о реадмисији, особе са инвалидитетом и други. Уколико ЈЛС има донет План развоја потребно је да визија и циљеви локалне стамбене стратегије буду дефинисани на начин да прате усмерења будућег развоја дата у овом документу, посебно оних који се тичу развоја сектора становања, уређења простора и слично. Препорука је да локална стамбена стратегија узме у обзир, обједини и, ако је потребно, унапреди релевантне мере и активности из претходно поменутих докумената, како би се успоставило њихово хоризонтално усклађивање и координирано спровођење.

¹¹ Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године (Сл. гласник РС*, бр. 4/2016)

¹² Стратегија за унапређење положаја особа са инвалидитетом (Сл. гласник РС, бр. 44/2020)

¹³ Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године (Сл. гласник РС, бр. 26/2016)

2.3. Институционални оквир стамбене политике

Институционални оквир и надлежности актера за област становања уређени су Законом о становању и одржавању зграда. На националном нивоу, Влада је надлежна за доношење Националне стамбене стратегије и Акционог плана за њено спровођење, као и Програма стамбене подршке за које одобрава средства за реализацију. Закон прописује обавезу

Владе да образује Стамбени савет који има улогу у припреми и надзору над спровођењем Националне стамбене стратегије, предлагању приоритетних мера, програма и пројеката за њену реализацију и координира међусекторску сарадњу у припреми и спровођењу стратегије. Стамбени савет још није формиран.¹⁴

Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре надлежно је за припрему и праћење прописа који уређују област становања, мера стамбене политике, Националне стамбене стратегије и Акционог плана за њено спровођење. Министарство је такође надлежно за припрему, праћење, обезбеђивање средстава и надзор над реализацијом Програма стамбене подршке и других програма којима се остварују циљеви и мере Националне стамбене стратегије и Акционог плана. У структури Министарства, за послове стамбене политике надлежно је Одељење за стамбену и архитектонску политику, комуналне делатности и енергетску ефикасност.

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања (МИНРЗС), у оквиру својих надлежности, обавља и послове државне управе који се односе на антидискриминациону политику, систем социјалне заштите, остваривање права и интеграцију избеглих и расељених лица, повратника по основу споразума о реадмисији, ромског становништва и других социјално угрожених група. У обезбеђивању стамбене подршке, интегрисане са пратећим мерама социјалне инклузије, МИНРЗС учествује, у сарадњи са осталим кључним актерима, у годишњем и средњерочном планирању становања у програмима социјалне заштите. Најчешћи облици стамбене подршке се остварују путем хитних и привремених смештаја за различите осетљиве групе. На локалном нивоу остварује своје надлежности у овој области кроз рад и мандате центара за социјални рад.

¹⁴ Закон као чланове Стамбеног савета предвиђа представнике ресорног Министарства и других министарстава надлежних за питања стамбене политике, представнике ЈЛС, цивилног друштва и стручњаке из области становања.

Јединице локалне самоуправе су надлежне за стамбену политику на својој територији и представљају кључне актере у планирању и спровођењу мера стамбене подршке. У складу са Законом о становању и одржавању зграда ЈЛС:

- ▶ реализује стамбене пројекте у складу са програмима које доноси Влада, уколико испуни услове постављене јавним позивом и/или може донети сопствени програм стамбене подршке, уколико за његову реализацију самостално обезбеђује средства
- ▶ **доноси локалну стамбену стратегију са акционим планом за њено спровођење**
- ▶ реализује стамбене пројекте и друге мере и активности у складу са локалном стамбеном стратегијом и акционим планом за њено спровођење,
- ▶ планира буџетска средства за спровођење локалне стамбене стратегије и стамбених пројеката,
- ▶ извештава министарство надлежно за послове становања о резултатима спровођења Националне стратегије, локалне стамбене стратегије и акционог плана,
- ▶ извештава министарство надлежно за послове становања о стамбеним потребама, условима становања и програмима стамбене подршке коју реализује,
- ▶ прописује услове и поступак одобравања стамбеног додатка и обезбеђује средства за различите субвенције,
- ▶ доноси акт о начину располагања становима у јавној својини који се додељују као вид стамбене подршке,
- ▶ доноси одлуку о неопходности исељења и пресељења и прати поступак исељења и пресељења и мера социјалног укључивања након спроведеног пресељења,
- ▶ планира, припрема и уређује земљиште за реализацију стамбених пројеката.

За послове становања у ЈЛС уобичајено је надлежан орган локалне управе, односно организациона јединица за стамбено-комуналне, имовинско-правне или послове урбанизма. Закон о становању и одржавању зграда даје могућност формирања **непрофитне стамбене организације** коју може основати ЈЛС као јавну агенцију (што је Стамбена агенција), а може бити и стамбена задруга формирана у складу са законом и/или друго правно лице. Изван јавног сектора, у Србији је тренутно активна једна лиценцирана непрофитна стамбена организација, Хаусинг центар.¹⁵

Непрофитна стамбена организација обавља послове прибављања, управљања и давања у закуп станова намењених за стамбену подршку, управљања и организовања изградње станова за куповину по непрофитним условима, као и спровођења програма стамбене подршке. Непрофитна стамбена организација има обавезу да годишње извештава надлежну локалну самоуправу, односно Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре о свом раду укључујући и податке о програмима стамбене подршке које реализује и мерама предузетим за спровођење стамбене подршке из своје надлежности.

¹⁵ <https://www.housingcenter.org.rs/>

Лицензирање непрофитне стамбене организације

За стицање лиценце, неопходно је да непрофитна стамбена организација у статуту има изричито наведен неки од Законом прописаних послова. Поступак издавања лиценце започиње захтевом који правно лице доставља Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. Неопходно је да подносилац захтева у оквиру својих делатности пружа стамбену услугу на непрофитној основи.

Уз захтев се доставља и документација прописана Правилником, ради провере испуњености услова, и то:

- ▶ одлука о оснивању,
- ▶ статут правног лица,
- ▶ извод из уписа у одговарајући регистар,
- ▶ уверење да лице овлашћено за заступање непрофитне стамбене организације није правоснажно осуђивано за кривична дела против привреде и кривична дела против имовине,
- ▶ потврда да није донета одлука о престанку рада, односно да није отворен поступак стечаја или ликвидације непрофитне стамбене организације,
- ▶ попис имовине и обавеза за претходну годину,
- ▶ финансијски план и план рада за текућу годину,
- ▶ доказ о плаћеној административној такси за издавање решења о испуњености услова у износу од 4.720,00 РСД.

Лиценцу за рад непрофитне стамбене организације издаје министар надлежан за послове становања, у складу са Правилником.¹⁶ Непрофитне стамбене организације основане по претходном закону, у складу са чланом 155. Закона о становању и одржавању зграда, морају да ускладе свој рад са одредбама овог закона, а што, пре свега, значи да у статуту наведу да су овлашћене за послове из члана 109. став 1, као и да поднесу захтев за стицање лиценце.

Стамбена агенција, поред општих послова које обављају непрофитне стамбене организације, задужена је за припрему, спровођење и праћење мера локалне стамбене политике. Стамбена агенција такође:

- ▶ прикупља податке потребне за израду локалне стамбене стратегије, акционог плана и програма за њихову реализацију и припрема предлоге ових докумената,
- ▶ прати реализацију акционог плана за спровођење локалне стамбене стратегије,
- ▶ најмање једном годишње подноси надлежном органу ЈЛС, односно Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, извештај о спровођењу акционог плана и програма стамбене подршке,
- ▶ врши надзор у вези са коришћењем и одржавањем станова који се издају под непрофитни закуп, као и испуњавањем обавеза из уговора о купопродаји станова по непрофитним условима
- ▶ предлаже нове програме финансирања становања по непрофитним условима кроз јавно-приватно партнерство,

Вишак прихода над расходима, који стамбена агенција оствари у току пословне године, мора се у целини усмерити за даље прибављање, градњу, обнову, реконструкцију и одржавање станова у својини јединице локалне самоуправе који се дају у непрофитни закуп. За спровођење програма непрофитног становања стамбена агенција може користити и средства од отплате кредита за расподељене станове солидарности.

¹⁶ Правилник о условима и документација за издавање и одузимање лиценце за рад непрофитних стамбених организација и начину вођења и садржини регистра непрофитних стамбених организација (Сл. гласник РС, бр. 104/2017)

НАЧЕЛА И ПРИНЦИПИ СТАМБЕНЕ ПОЛИТИКЕ

НАЧЕЛА И ПРИНЦИПИ СТАМБЕНЕ ПОЛИТИКЕ

A stylized white house icon with a triangular roof and four square windows, set against a yellow background.

3.1. Начела

Нацрт Националне стамбене стратегије¹⁷ даје начела стамбене политике на којима треба да почивају и локалне стамбене стратегије. Начела постављена националним документом су следећа:

- ▶ *„Одрживи развој становања*, што подразумева унапређење услова становања грађана и очување и унапређење вредности стамбеног фонда, уз истовремено смањење негативних утицаја на животну средину и рационално коришћење ресурса за садашње и будуће генерације,
- ▶ *Укључивање и учешће засновано на правима*, што подразумева уважавање достојанства личности као права људи да слободно и аутономно планирају и осмишљавају своју будућност,
- ▶ *Једнакост и недискриминација*, које значи да Стратегија процењује које су категорије становништва у најпречој стамбеној потреби, односно које живе у најтежим условима, идентификује препреке са којима се оне суочавају и прописује одговарајуће мере за њихово превазилажење и постизање равноправности и елиминисање сегрегације у становању,
- ▶ *Одговорност кључних актера* које подразумева обавезу праћења спровођења стратегије и њеног исхода,
- ▶ *Међусекторска сарадња и интегрисани приступ*, што подразумева усклађеност секторских стратегија и сарадњу релевантних сектора у спровођењу,
- ▶ *Оптимално коришћење ресурса*, што значи коришћење постојећих потенцијала и активно трагање за додатним ресурсима када је то потребно.“

¹⁷ Нацрт Националне стамбене стратегије 2020-2030, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

3.2. Принципи

3.2.1 Партиципација заинтересованих страна

Процес израде локалне стамбене стратегије треба да се одвија у оквиру партиципативног поступка, што подразумева активно учешће свих заинтересованих страна из јавног, приватног и цивилног сектора, као и представника циљних група, посебно представника осетљивих група. Свеобухватно учешће заинтересованих страна доприноси транспарентности процеса, као и развијању широке подршке локалне заједнице за формулисање и примену стамбене стратегије. У процес се укључују грађани, привредни субјекти, организације цивилног друштва, удружења грађана, научно-истраживачке, струковне и друге организације, као и представници државних органа, локалних власти и осталих учесника у планском систему који спроводе или у односу на које се спроводи стамбена политика. Према Закону о планском систему Републике Србије, извештај о резултатима континуираног процеса партиципације, односно консултација са заинтересованим странама, чини обавезан део документа локалне стамбене стратегије.

3.2.2 Родна равноправност

Према Закону о равноправности полова¹⁸ органи ЈЛС имају обавезу да у процесу усвајања развојних планова и других аката, разматрају мере и активности које су у функцији равноправности полова и остваривања једнаких могућности. То подразумева да жене и мушкарци треба да буду равноправно заступљени у реализацији пројеката, изради планова и буџета, у раду општинских тела и комисија, радних и пројектних тимова, укључујући и радни тим за израду локалне стамбене стратегије. Поред тога, приликом дефинисања показатеља учинака, пожељно је водити рачуна о родној равноправности уз употребу родно осетљивих показатеља.

3.2.3 Холистички приступ

Холистички приступ у формулисању и спровођењу локалне стамбене стратегије огледа се кроз интерсекторску сарадњу међу кључним актерима на локалном нивоу у области становања ради успостављања механизма за координирано планирање и реализовање утврђених мера, а у циљу одрживог развоја становања и адекватног одговора на стамбене потребе грађана. Интерсекторска сарадња се односи на сарадњу институција, као и појединаца и стручних извршилаца, чије одлуке и рад утичу на квалитет планирања и ефикасност деловања мера. То подразумева сарадњу и координацију са представницима приватног и цивилног сектора. Имајући у виду то да интерсекторска сарадња на различитим нивоима управљања у Србији није развијена у довољној мери, потребно је још од почетних корака у изради локалне стамбене стратегије иницирати њено успостављање и развијање, укључујући и формирање интерсекторске радне групе за формулисање стратегије. Поред тога, интерсекторска сарадња треба да допринесе хоризонталној координацији примене мера од значаја за становање, а које су утврђене различитим документима јавних политика на локалном нивоу, као и холистичком сагледавању и решавању стамбених потреба грађана, на начин да осим стамбене подршке омогући синхронизовану примену мера из других области (образовања, запошљавања, социјалне и здравствене заштите) посебно када се ради о осетљивим групама.

¹⁸ Закон о равноправности полова (Сл. гласник РС, бр. 104/2009)

КОРАЦИ У ИЗРАДИ ЛОКАЛНЕ СТАМБЕНЕ СТРАТЕГИЈЕ

КОРАЦИ У ИЗРАДИ ЛОКАЛНЕ СТАМБЕНЕ СТРАТЕГИЈЕ

4.1. Поступак и динамика израде стратегије

Поступак израде и усвајања локалне стамбене стратегије у највећој мери се заснива на одредбама и процедурама прописаним Законом о становању и одржавању зграда и Законом о планском систему Републике Србије. Процес израде стратегије и акционог плана за њено спровођење чине следећи кораци:

- ▶ Корак 1: Припремне активности процеса израде стратегије (трајање: 3–4 недеље)
- ▶ Корак 2: Прикупљање података, анализа стања и контекста (трајање: 6–12 недеља)
- ▶ Корак 3: Дефинисање визије и циљева, мера и показатеља (трајање: 4–6 недеља)
- ▶ Корак 4: Израда акционог плана са проценом средстава (трајање: 4–6 недеља)
- ▶ Корак 5: Одређивање маханизма за спровођење, праћење, извештавање и вредновање (трајање: 1–2 недеље)
- ▶ Корак 6: Јавна расправа и усвајање стратегије (трајање: 4–5 недеља)

Резултат сваког корака представља улазну информацију за следећи. Поред тога, у сваком наредном кораку могу се преиспитати одлуке донете у претходном и изменити уколико се за тим укаже потреба.

Оквирна динамика израде локалне стамбене стратегије

Кораци / месеци	1	2	3	4	5	6	7
Корак 1. Припремне активности процеса израде стратегије	■	■					
Корак 2. Прикупљање података, анализа стања и контекста		■	■	■	■		
Корак 3. Дефинисање визије и циљева, мера и показатеља					■	■	■
Корак 4. Израда акционог плана са проценом средстава						■	■
Корак 5. Механизми за спровођење, праћење, извештавање и вредновање							■
Корак 6. Јавна расправа и припрема за усвајање стратегије							■

Ранија искуства ЈЛС на изради стамбених стратегија показују да је за процес формулисања техничког дела документа (од другог до шестог корака) потребно од четири до шест месеци. Целокупан процес, који укључује доношење Одлука о изради стратегије и усвајање самог документа, може да траје и до 12 месеци. Дужина трајања укупног процеса зависи од доступности података, спремности

различитих актера за сарадњу и учествовање у процесу, а посебно од посвећености представника ЈЛС, од техничких служби до доносилаца одлука. Посебно је важно да израда стамбене стратегије буде усаглашена са термином планирања буџета ЈЛС. Поред тога, консултације са заинтересованим странама одвијају се као континуиран процес који прожима све кораке израде документа.

Преглед корака у изради локалне стамбене стратегије

Корак 1: Припремне активности процеса израде стратегије

- ▶ припрема и доношење Одлуке о изради стратегије
- ▶ формирање радне групе за израду стратегије
- ▶ израда временског плана за формулисање и усвајање стратегије

Корак 2: Прикупљање података, анализа стања и контекста

- ▶ *ex-post* анализа претходне стамбене стратегије
- ▶ анализа заинтересованих страна
- ▶ прикупљање релевантних података
- ▶ израда ситуационе анализе, односно стамбеног профила ЈЛС

Корак 3: Дефинисање визије и циљева, мера и показатеља

- ▶ формулисање визије
- ▶ дефинисање општег и посебних циљева са показатељима учинка
- ▶ идентификовање мера и показатеља резултата

Корак 4: Израда акционог плана са проценом средстава

- ▶ израда акционог плана за спровођење стратегије
- ▶ процена ресурса и финансијских средстава

Корак 5: Одређивање механизма за спровођење, праћење, извештавање и вредновање

- ▶ одређивање институционалног оквира за спровођење стратегије
- ▶ одређивање механизма за праћење, извештавање и вредновање постигнутих резултата

Корак 6: Јавна расправа и припрема за усвајање стратегије

- ▶ спровођење јавне расправе
- ▶ усвајање и објављивање стратегије

Спровођење и праћење локалне стамбене стратегије

СПРОВОЂЕЊЕ ПРОЦЕСА КОНСУЛТАЦИЈА
СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ СТРАНАМА

4.2. Организовање процеса консултација: континуиран процес

Континуиран процес консултација и укључивања заинтересованих страна, релевантних актера и циљних група, обавезан је током целокупног процеса израде локалне стамбене стратегије, као што је прописано Законом о планском систему Републике Србије. Поред тога, обавезан део документа локалне стамбене стратегије чини информација о резултатима спроведених консултација уз навођење ставова које су консултоване групе износиле у односу на разматране мере, као и разлога из којих су њихови ставови усвојени, односно одбачени. Спровођење консултација је сталан задатак радне групе за израду стратегије, који захтева додатни рад и ангажовање, ресурсе и време.

Континуиране консултације су један од кључних предуслова за препознавање и прихватање локалне стамбене стратегије од стране оних који је спроводе или у односу на које се спроводи стамбена политика, односно од стране локалне заједнице у чијем интересу се доноси. Добро организоване и спроведене консултације доприносе јаснијем препознавању проблема у сектору становања, као и бољем сагледавању могућности за њихово превазилажење. Заинтересоване стра-

не могу имати различите мотиве да учествују у процесу формулисања локалне стамбене стратегије, моћи ће да понуде различита искуства и жеље да учествују на различите начине. Због тога је флексибилан приступ у организовању консултација од пресудне важности како би се ангажовао што већи број заинтересованих страна. Између осталог, то захтева да форма, језик и начин представљања садржаја стамбене стратегије буду прилагођени конкретним учесницима консултација.

Опсежне консултације треба да започну одмах по отпочињању израде стамбене стратегије. Поред тога, консултације су веома важне током корака у коме се спроводе анализе и оцене постојећег стања у стамбеном сектору, а треба их спроводити и надаље током формулисања визије стамбене стратегије, као и циљева и мера за њено спровођења. Посебно је значајно учешће што више заинтересованих страна у фази формулисања акционог плана за спровођење стратегије јер планирање конкретних активности, које произлазе из постављених мера, може бити једноставније за разумевање од стране широког круга учесника.

Током процеса израде стамбене стратегије треба тежити проширивању укључених заинтересованих страна, при чему не треба занемарити улогу оних који су већ укључени. Важно је да се допринос учесника цени и да они тога буду свесни. Активно учешће заинтересованих страна може се постићи коришћењем примерене технике консултација као што су фокус група, округли сто, полуструктурирани интервју, панел, анкета, прикупљање писаних коментара. Тако, рецимо, организовање тематских састанака са представницима из јавног

сектора може бити одговарајући формат, док за представнике појединих циљних група примереније може бити организовање анкета, радионица, јавних скупова и дебата. Потребно је да радна група за сваки од ових догађаја унапред припреми материјал и благовремено га достави осталим учесницима како би на адекватан начин допринели идентификовању циљева, активности, носилаца, рокова, показатеља и друго, зависно од конкретне теме и питања у вези са којима се воде консултације.

Нарочито је важно да заинтересоване стране буду редовно информисане о напретку израде стратегије. То обухвата и објављивање одлука о изради стамбене стратегије, формирању радне групе и сличних формалних одлука. Информисаност се постиже и редовним објављивањем позива заинтересованим странама да учествују у појединим фазама формулисања стамбене стратегије, објављивањем резултата са спроведених консултација са већим бројем учесника, као и објављивањем појединих фаза у изради самог документа (попут анализе постојећег стања, предлога циљева и мера, нацрта стамбене стратегије итд.). Ове информације могу бити постављене на интернет страници ЈЛС, Стамбене агенције и других учесника у процесу, као и на огласној табли у овим институцијама. Веома је пожељно да у цео процес активно буду укључени и локални медији, телевизија и штампа.

4.3. Корак 1: Припрема и организација процеса израде стратегије

Први кораку изради локалне стамбене стратегије усмерен је на припремне активности, осмишљавање и организовање целокупног процеса формулисања документа. Посебно су важне активности у вези са планирањем и отпочињањем процеса консултација. Главни елементи овог корака су:

- ▶ припрема и доношење Одлуке о изради стратегије,
- ▶ формирање радне групе за израду стратегије,
- ▶ израда временског плана за формулисање и усвајање стратегије.

4.3.1 Одлука Скупштине ЈЛС о изради стамбене стратегије

Процес започиње доношењем Одлуке о изради локалне стамбене стратегије. У складу са Законом о планском систему Републике Србије, одлуку доноси скупштина ЈЛС на предлог Већа ЈЛС. Тиме ће се обезбедити одговарајући легитимитет процеса, показати политичка спремност и започети активности на формулисању локалне стамбене стратегије.

Одлука треба да садржи **разлог** због ког се приступа изради стамбене стратегије, односно које су индикације за постојање потреба за доношењем стратешког документа у области становања.

Одлуком се именује **носилац израде** стратегије. Уколико постоји формирана Стамбена агенција, онда се она именује за носиоца израде. Будући да тренутно у Србији само неколико ЈЛС има основане Стамбене агенције, носилац израде може бити одељење локалне управе надлежно за послове становања.

То су уобичајено одељења за урбанизам или имовинско-правне послове. Носилац израде стратегије може бити и јавно предузеће чији је оснивач ЈЛС, а које се бави пословима становања, попут јавног предузећа за стамбене послове, дирекције за изградњу, завода за урбанизам и сл.

Одлуком се дефинише **временски период** за који се стратегија доноси. ЈЛС одређује период за који ће донети стратегија у складу са контекстом и сопственим потребама. Национална стамбена стратегија (нацрт) обухвата период од десет година, будући да успоставља национални оквир стамбене политике. Закон о планском систему сугерише да се стратешка документа доносе за период од пет до седам година, да се акциони план доноси за цео период важења стратегије, а да изузетно може бити донет за краћи рок уз неопходно образложење разлога за такво одступање.

Временски опсег појединих локалних стамбених стратегија

Поједине ЈЛС које су донеле стамбене стратегије у складу са новим Законом о становању и одржавању зграда, поставиле су различите временске опсеге. [Стамбена стратегија Града Краљева](#) и акциони план за њено спровођење израђени су за период од две године (2018–2020). Општина Ћуприја је израдила [нацрт стамбене стратегије за период од пет година](#) (2019–2024) са акционим планом за прву годину спровођења стратегије (2019–2020). Општина Врњачка Бања је донела [стамбену стратегију за период од десет година](#) (2019–2029) са акционим планом за њено спровођење за првих пет година (2019–2024).

Потребно је да Одлука садржи **рок за израду** стамбене стратегије. Одлука може садржати и одредбу са основним подацима о формирању радне групе за израду стратегије (ко је именује, које институције, организације, установе, предузећа, удружења дају своје представнике, итд.). Пожељно је да ЈЛС за израду стамбене стратегије издвоји одређена **средства** у буџету која су потребна за израду појединих анализа (нпр. анализу претходне стратегије), техничку подршку спровођења процеса консултација, дневнице за рад радне групе и других сродних активности.

Носилац израде локалне стамбене стратегије, у складу са Законом о планском систему, обавезан је да обавести јавност (преко своје интернет странице и на друге примерене начине) о почетку израде стратегије и да омогући учешће свих заинтересованих страна и циљних група у процесу консултација.

4.3.2 Формирање радне групе за израду локалне стамбене стратегије

Како би се процес израде локалне стамбене стратегије одвијао на ефикасан и ефективан начин неопходно је образовати радну групу која ће бити задужена за израду самог стратешког документа. Радна група треба да има легитимитет и одговорност. Препоручује се да чланове радне групе, својом одлуком именује градоначелник, односно председник општине. Групу уобичајено чини до 10 чланова, што треба прилагодити локалној ситуацији, величини ЈЛС и слично. Веома је значајно да чланови радне групе буду пажљиво одабрани, како би се успоставила њихова ефикасна сарадња.

Чланови радне групе треба да буду руководиоци и стручне особе које су спремне да уз своје свакодневне обавезе уложе додатни напор и посвећено раде током свих фаза израде локалне стамбене стратегије, а њихово ангажовање преваасходно треба да допринесе хармонизацији и међусекторској координацији процеса.

Радна група треба да буде мултисекторска, односно да је чине представници различитих сектора локалне управе, јавних предузећа и установа. Препорука је да у радној групи учествују:

- ▶ доносиоци одлука, односно особе на највишим функцијама унутар управе, као што су градоначелник/председник општине, њихови заменици/помоћници и/или чланови Већа ЈЛС, и/или начелници управе,
- ▶ представник службе за финансије и буџет, како би релевантне информације у вези са финансијским оквиром биле доступне током процеса израде стратегије (нпр. оквирни износ средстава који се може издвојити у буџету, дозвољени трошкови и слично),
- ▶ представник центра за социјални рад,
- ▶ представник службе или особа која има знање и искуство о стратешком планирању,
- ▶ представници приватног и цивилног сектора,
- ▶ представници циљних група,
- ▶ представници осетљивих друштвених група,
- ▶ представници научно-истраживачких, струковних и других организација, који могу понудити различите информације и искуства значајна за израду стратегије.

Рад групе треба да се одвија у континуитету, од почетних анализа до усвајања локалне стамбене стратегије, у складу са договореном динамиком и задужењима. У оквиру радне групе именује се координатор од кога се очекује да буде посвећен процесу израде стратегије и има редовну комуникацију и сарадњу са доносиоцима одлука. Координатор радне групе је такође задужен за финално уобличавање документа локалне стамбене стратегије и акционог плана у кохерентну целину.

Подршка ефикаснијем функционисању радне групе

Ангажовање чланова радне групе на изради стамбене стратегије захтева време и посвећеност, што може бити веома захтевно ускладити са њиховим свакодневним радним обавезама. Како би се постигла одрживост процеса израде стратегије, важно је да се размотре различите опције за обезбеђивање ефикаснијег рада и стимулсања компетентних и стручних особа да се ангажују у радној групи, попут:

- ▶ ослобађања чланова радне групе дела редовних обавеза током израде стратегије,
- ▶ ангажовања консултантске подршке за израду појединих анализа (нпр. резултати раније стратегије, стамбених потреба и слично) ради смањења обима рада чланова радне групе,
- ▶ обезбеђивања екстерне, менторске и саветодавне подршке радној групи у појединим фазама израде стратегије, као што је подршка у методолошкој провери постављених циљева, мера и показатеља, при финалном уобличавању документа и слично,
- ▶ стимулсања путем обезбеђивања дневница за рад радне групе, организовањем студијских посета чланова радне групе градовима који имају развијене стамбене стратегије, као примерима добре праксе и слично.

Јачање капацитета радне групе

Често је корисно и потребно организовати додатну обуку чланова радне групе за израду локалне стамбене стратегије у вези са процесом стратешког планирања. Искуства ЈЛС на изради докумената јавних политика, показала су да екстерна стручна и техничка подршка радној групи може бити драгоцена, посебно у вези са методологијом спровођења процеса консултација, формулсања циљева, мера и показатеља, као и утврђивања трошкова спровођења, односно планирања буџета.

Радној групи је потребно обезбедити и административно-техничку подршку. То подразумева подршку у фази прикупљања података, при организовању састанака, радионица, у комуникацији са заинтересованим странама и медијима, при спровођењу јавне расправе, као и при формирању самог документа стамбене стратегије и акционог плана. Ову подршку може да обезбеди именовани носилац израде стратегије, али и друга организациона јединица унутар ЈЛС, која има одговарајуће ресурсе и капацитете (попут службе/центра за управљање пројектима).

Уколико ЈЛС не располаже одговарајућим капацитетима за израду стамбене стратегије, онда ове полове може поверити екстерном пружаоцу услуга. Препорука је да и у том случају, представници ЈЛС, посебно представници носиоца израде стамбене стратегије буду активно укључени у процес формулсања документа.

4.3.3 Временски план за израду стратегије и задужења

Након именовања радне групе потребно је припремити детаљан план активности у коме ће бити дефинисане фазе рада, активности и чланови тима одговорни за реализацију. У фази израде обавезно је укључити и консултације које се спроводе током целокупног процеса, као и периодична објављивања радних фаза, односно радних верзија текста стамбене стратегије. За праћење реализације динамике задужен је координатор радне групе, који такође усаглашава и усмерава рад осталих чланова.

4.4. Корак 2: Прикупљање података, анализа стања и контекста

У другом кораку у изради локалне стамбене стратегије активности су усмерене на прикупљање податка и информација ради детаљног сагледавања стања у стамбеном сектору и разматрања промена које се очекују у периоду за који се доноси стратегија. Резултат овог корака је урађен стамбени профил ЈЛС, а главни елементи корака су:

- ▶ *ex-post* анализа претходне стамбене стратегије (уколико постоји),
- ▶ анализа заинтересованих страна,
- ▶ прикупљање релевантних података,
- ▶ израда ситуационе анализе, односно стамбеног профила ЈЛС.

Циљ прикупљања података и анализе јесте целовито сагледавање стања у стамбеном сектору као предуслов за реално постављање циљева стамбене стратегије и успешно утврђивање мера и активности. Такође је потребно идентификовати кључне спољне и унутрашње факторе који могу утицати на стање и развој стамбеног сектора, као и њихов међусобни однос, а што се може постићи уз коришћење SWOT анализе.¹⁹

4.4.1 *Ex-post* анализа претходне стамбене стратегије

Уколико се нова локална стамбена стратегија израђује због истека претходне, онда је обавезно да се уради *ex-post* (ретроактивна) анализа ефеката тог документа. *Ex-post* анализа претходне стамбене стратегије врши се на основу оцене нивоа остварености циљева и на основу показатеља учинка који су били постављени у том документу, уз позивање на постојеће студије и анализе којима се документује проблем и потреба за интервенцијом. Циљ ове анализе је сагледавање позитивних и негативних, директних и индиректних ефеката постигнутих применом претходне стамбене стратегије, а што треба да послужи као полазна основе за нови стратешки документ. Сажет приказ налаза *ex-post* анализе претходног стратешког документа даје се у уводном поглављу нове стамбене стратегије.

¹⁹ SWOT анализа обрађена је детаљније у поглављу 4.4.4 *Израда ситуационе анализе – стамбени профил ЈЛС*

4.4.2 Анализа заинтересованих страна

Заинтересоване стране су организације, групе или појединци који имају значајног интереса у локалном стамбеном сектору, без обзира на врсту њиховог интереса и утицаја који имају. Како би све заинтересоване стране биле укључене на прави начин у процес формулисања стамбене стратегије, неопходно је спровести њихово мапирање и анализу. То је један од првих задатака радне групе. Најпре се врши идентификовање различитих актера, органа и организација, група, физичких и правних лица који имају интерес и/или ће бити под утицајем мера које ће бити предвиђене стамбеном стратегијом. У овој, почетној фази рада, заинтересоване стране се могу груписати према сектору из кога долазе – јавни, приватни и цивилни.

Анализа заинтересованих страна треба да обухвати и процену степена њиховог интереса и утицаја. То се може урадити коришћењем матрице за разврставање свих идентификованих актера са укрштањем димензија њиховог интереса и утицаја. Могуће је израдити једну или више матрица заинтересованих страна, сходно потребама и локалном контексту. Анализа заинтересованих страна је веома значајна за спровођење квалитетног процеса консултација током израде локалне стамбене стратегије. Она треба да укаже на актере који могу допринети процесу формулисања стамбене стратегије, као и да изостави оне који имају низак утицај и низак интерес.

Матрица заинтересованих страна (утицај-интерес)

	ВИСОК УТИЦАЈ	НИЗАК УТИЦАЈ
ВИСОК ИНТЕРЕС	<ul style="list-style-type: none"> - центар за социјални рад* - грађевински инвеститори - ... 	<ul style="list-style-type: none"> - стамбене заједнице - удружења грађана - ...
НИЗАК ИНТЕРЕС	<ul style="list-style-type: none"> - банке - политичке партије - ... 	<ul style="list-style-type: none"> - агенције за издавање станова - власници пољопривредног земљишта - ...

*У табели су наведени само неки од могућих примера, а који ће у потпуности зависити од контекста у свакој ЈЛС

У сваком случају, пожељан је што шири обухват заинтересованих страна у процесу консултација током израде стратегије. Треба размотрити сва постојећа тела и механизме у ЈЛС, укључујући међусекторска тела, комисије и слично, затим представнике јавно-комуналних предузећа, јавних установа и организација, као и представнике националних/покрајинских органа, организација и предузећа (нпр. из области саобраћаја, електро-привреде, статистике итд.).

Посебно је важно да се већ у овој, почетној фази препознају и други актери из локалне заједнице, из приватног сектора (нпр. инвеститори, предузетници, произвођачи грађевинског материјала, агенције за одржавање и управљање зграда, банке и сл.), из цивилног сектора (нпр. организације цивилног друштва и друга удружења грађана, представници осетљивих група, стамбене заједнице и др.), као и локални медији.

4.4.3 Прикупљање релевантних података: континуиран процес

Један од кључних изазова са којим се јединице локалне самоуправе сусрећу приликом припреме локалне стамбене стратегије јесте недостатак података о стамбеним потребама и стамбеној угрожености грађана, расположивом стамбеном фонду у јавној својини, као и другим ресурсима и институционалним капацитетима.

Прикупљање података подразумева прикупљање различитих врста података из низа извора како би се добила што потпунија слика о стању у стамбеном сектору. Такође је важно да се на самом почетку процеса прецизира који су подаци потребни, јер сакупљање података није само по себи циљ, већ је важно усредсредити се на податке који ће:

- ▶ идентификовати проблеме, слабости и недостатке у стамбеном сектору,
- ▶ проценити будуће трендове и потребе,
- ▶ помоћи у формулисању циљева и мера.

Прикупљање података треба схватити као континуиран процес који траје током свих фаза израде стамбене стратегије. Препоручује се да се прво провери који подаци стоје на располагању или се могу релативно лако обезбедити. То, између осталог, могу бити:

- ▶ редовни годишњи извештаји за ресорно Министарство о стамбеним потребама, условима становања и програмима стамбене подршке ЈЛС,
- ▶ постојећи статистички подаци којима располаже Републички завод за статистику и друге овлашћене институције за прикупљање података,
- ▶ подаци који постоје у евиденцији појединих институција, комуналних предузећа, организација и установа (годишњи извештаји и слично),
- ▶ подаци катастра непокретности,
- ▶ урбанистичка документација која обухвата просторне и урбанистичке планове и пратећу документацију,
- ▶ подаци којима располажу организације цивилног друштва.

Тренутни недостатак података може се превазићи путем спровођења:

- ▶ интервјуа са познаваоцима одређене материје из релевантних институција, установа или организација, укључујући и организације цивилног друштва и приватни сектор,
- ▶ интервјуа са заинтересованим странама у вези са специфичним питањима (осетљивим групама, инвеститорима у стамбеној изградњи, агенцијама за издавање станова итд.),
- ▶ усмерених истраживања и анкета мањег обима (потенцијалних корисника стамбене подршке, власника или закупаца станова и слично),
- ▶ фокус група, да би се сазнало не само шта група мисли, већ и зашто тако мисли.

Редовно годишње извештавање ресорном Министарству

Према закону о становању и одржавању зграда, донетом 2016. године, ЈЛС су обавезне да редовно, на годишњем нивоу извештавају Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре о стамбеним програмима и пројектима које реализују, као и резултатима спровођења локалне стамбене стратегије.²⁰ Саставни део овог извештаја чине подаци о службама које су надлежне или се баве становањем, као и подаци о стамбеном фонду, стамбеним потребама и условима становања.²¹ Подаци прикупљени за овај извештај релевантни су за систематизацију података неопходних за припрему и праћење спровођења локалне стамбене стратегије, као и за сагледавање надлежности појединих служби и потреба за јачањем њихових капацитета и унапређењем организације рада у области становања.

Уколико није могуће доћи до потпуних информација, закључци се могу изводити на основу тренутно расположивих података. Понекад се не може гарантовати прецизност података, као на пример у случајевима где се зна да постоји „сиво тржиште“ (попут издавања станова у приватном сектору које је потпуно нерегулисано или нелегално подигнути објекти који нису озаконјени и слично). У таквим случајевима, препорука је да се истовремено користе и комбинују релативне вредности из доступних статистичких података и процене заинтересованих страна (засноване на искуству, раду на терену и слично) из области за коју подаци недостају.

Трајна решења у вези са обезбеђивањем недостајућих података могу се постићи редовним прикупљањем и ажурирањем података од стране надлежних институција, што на годишњем нивоу и представља обавезу ЈЛС прописану Законом о становању и одржавању зграда. Такође, у самој локалној стамбеној стратегији могу се планирати активности које ће допринети утврђивању недостајућих података. Тиме би се обезбедили и подаци на основу којих ће се вршити мерење учинака и ефеката приликом имплементације стратегије.

4.4.4 Израда ситуационе анализе – стамбени профил ЈЛС

Радна група спроводи анализу на основу доступних и прикупљених података. Анализа постојећег стања, односно стамбени профил ЈЛС, треба да буде структурирана и оријентисана тако да омогући постављање циљева локалне стамбене стратегије. Такође, потребно је да има и процену трендова за период за који се ради стратегија. Анализа треба да обухвати и друге области релевантне за стамбени сектор, као што су:

- ▶ становништво, посебно изражено кроз број и структуру домаћинстава,
- ▶ економска ситуација и како ће она утицати на понуду и потражњу на тржишту станова,
- ▶ социо-економска ситуација, укључујући висину прихода процене о ценовној приуштивости становања,
- ▶ коришћење земљишта, тренутно и планирано, трендови урбанизације,
- ▶ саобраћај и инфраструктура, односно мрежа саобраћајница и улица, јавни превоз, опремљеност инфраструктуром и обезбеђивање комуналних услуга, планови и пројекти који могу подстаћи или ограничавати будућу стамбену изградњу,

²⁰ Правилник о обрасцу извештаја у вези са стамбеним потребама, условима становања и програмима стамбене подршке у јединици локалне самоуправе (Сл. гласник РС, бр. 52/2017)

²¹ Упутство за припрему извештаја о стамбеним потребама, условима становања и програмима стамбене подршке јединице локалне самоуправе, СКГО, 2017

- ▶ просторни и урбанистички планови који могу утицати на стамбени сектор,
- ▶ друштвене делатности, односно дечје установе, школе, здравствене и установе социјалне заштите,
- ▶ животна средина, квалитет и окружење, укључујући и зелене просторе.

Стамбени профил треба да обухвати целокупан стамбени фонд, укључујући станове у приватном власништву (физичких и правних лица), станове у јавном власништву (општинске или државне станове) и станове за социјално становање (намењене осетљивим групама). То укључује и анализу нелегално подигнутих објеката. Посебна пажња треба да се посвети сагледавању услова становања осетљивих група. Овај део треба да садржи:

- ▶ постојећи стамбени фонд, укључујући тип, величину, старост, бонитет, енергетске карактеристике, опремљеност инсталацијама, настањеност, пренасељеност, власништво, легалност, висину закупа, финансијску вредност, као и информације о одржавању, организовању стамбених заједница и друго,
- ▶ будућу стамбену изградњу, односно изградњу која је у току, и процену будуће изградње или планиране изградње (према урбанистичким плановима),
- ▶ стамбене субвенције и подстицаје, укључујући постојећа финансијска и друга давања припадницима из осетљивих група и социјално угроженим лицима, као и процену будуће подршке,
- ▶ институције које су надлежне и ангазоване у стамбеном сектору, укључујући јавни и приватни сектор, непрофитне стамбене организације, као и организације цивилног друштва,
- ▶ стамбену ситуацију осетљивих група (корисници социјалне помоћи, особе у ситуацији бескућништва, роми, самохрани родитељи, млади без родитељског старања, особе са инвалидитетом, жене жртве породичног насиља и други), као и осталих циљних група, као што су млади и други,
- ▶ неформална и подстандардна насеља у којима су потребне интервенције и унапређење,
- ▶ кључне препреке и проблеме, попут процене капацитета кључних институција, стамбеног дефицита и слично.

Синтеза оцене стања треба да буде представљена јасно, сажето и логично. Велики део статистичких података може се представити у облику табела или у графичкој форми. Кратки закључци или налази који су релевантни за касније циљеве могу се додати након сваког дела.

Радна група припрема анализу стања, стамбени профил и доставља га свим заинтересованим странама на разматрање.

Укупни налази и закључци са оценом стања у стамбеном сектору могу бити представљени помоћу *SWOT* анализе. *SWOT* анализа је једноставна и погодна техника за разумевање унутрашњих карактеристика, односно снага (*strengths*) и слабости (*weaknesses*) ЈЛС, као и спољашњих фактора, односно прилика које постоје (*opportunities*) и претњи са којима се ЈЛС суочава (*threats*), а на којима треба заснивати планове развоја. У суштини, *SWOT* анализа је погодан инструмент за добијање одговора на питање „Где смо ми сада?“ у вези са стамбеним сектором у ЈЛС.

Матрица SWOT анализе

<p>S – СНАГЕ (које треба надоградити)</p>	<p>W – СЛАБОСТИ (које треба поправити или на њима радити)</p>
<p><i>Унутрашњи фактори:</i> снаге и предности ЈЛС које доприносе остваривању циљева у стамбеном сектору</p>	<p><i>Унутрашњи фактори:</i> ограничења, препреке, недостаци који отежавају ЈЛС да оствари циљеве у стамбеном сектору</p>
<p>O – ПРИЛИКЕ (које треба искористити)</p>	<p>T – ПРЕТЊЕ (које треба избегавати или разматрати)</p>
<p><i>Спољни фактори:</i> повољне ситуације у окружењу које ЈЛС може да искористи за остварење својих циљева у сектору становања</p>	<p><i>Спољни фактори:</i> неповољне ситуације у окружењу које потенцијално могу да угрозе остваривање циљева у сектору становања</p>

У процесу формулисања локалне стамбене стратегије, SWOT анализа чини завршну активност у изради анализе стања. Истовремено, кроз препознавање кључних проблема, представља увод у наредни корак и базу за формулисање циљева и мера. Због тога је изузетно важно да се SWOT анализа уради уз учешће свих заинтересованих страна, укључујући грађане, приватни и цивилни сектор, представнике локалних власти, управе, јавна предузећа, установе и институције, а у циљу целовитог препознавања приоритетних области и тема будућег деловања у стамбеном сектору.

4.5. Корак 3: Дефинисање визије и циљева, мера и показатеља

У трећем кораку у формулисању локалне стамбене стратегије дефинише се планирано стање, односно ситуација каква би требало да буде у сектору становања у ЈЛС, а захваљујући интервенцијама које произлазе из стратегије. Овај корак чини:

- ▶ формулисање визије,
- ▶ дефинисање општег и посебних циљева са показатељима учинка,
- ▶ идентификовање мера и показатеља резултата.

Визија, општи и посебни циљеви дефинишу се на основу анализе стања и контекста у стамбеном сектору, односно стамбеног профила ЈЛС, који су урађени у претходном кораку (Корак 2). Уз сваки циљ и мере потребно је утврдити показатеље учинка. Овај целокупан корак одвија се уз консултације, односно учешће заинтересованих страна. Препорука је да се за потребе дефинисања и усаглашавања визије, циљева, мера и показатеља, са заинтересованим актерима организују радионице, тематски састанци, округли столови, јавне презентације и дискусије.

4.5.1 Формулисање визије

Визија одражава будуће планирано стање чијем достизању доприноси постизање општег и посебних циљева локалне стамбене стратегије. Визија треба да одражава приоритете и аспирације ЈЛС у стамбеном сектору. Формулише се тако да буде јасна, оријентисана ка будућности и да истакне специфичности локалне средине. Визијом се идентификују жељене промене укључујући и њихове узрочно-последичне везе. Визија може бити повезана са неком широм визијом коју, на пример, поставља Национална стамбена стратегија или План развоја ЈЛС²² ако је израђен.

Примери визије стамбене стратегије неких градова у државама ЕУ

„Стамбена стратегија [...] ће подстаћи и промовисати тржиште станова које испуњава разнолике и променљиве потребе заједнице и омогућити одрживо обезбеђивање станова појединцима и породицама без обзира на ниво прихода.“

„Наша визија је да [...] постане место где је људима омогућен приступ квалитетном становању и пријатном и безбедном окружењу.“

„Стамбена стратегија ће допринети развоју [...] као атрактивног и перспективног места за становање које ће свима пружати одговарајући животни простор без обзира на околности изазване растом града и обезбедити отворене просторе за активан живот.“

4.5.2 Дефинисање општег и посебних циљева и показатеља учинка

Анализа стања и стамбени профил су идентификовали потенцијале, недостатке и проблеме у стамбеном сектору и указали на најважније правце у којима треба деловати. Циљеви који се желе постићи спровођењем локалне стамбене стратегије треба да буду засновани на налазима и закључцима изведеним из анализе стања и стамбеног профила.

Према Закону о планском систему, стратегија по правилу има један општи циљ и до пет посебних циљева.²³ Сваки циљ мора бити јасно одређен, мерљив, прихватљив и реалан, и временски одређен (*SMART – specific, measurable, achievable, realistic, timed*), што значи да је:

- ▶ *одређен*, тј. прецизно дефинисан, да се из његове формулације види којим проблемом се бави, која промена је планирана, ко су циљне групе и који је крајњи исход,
- ▶ *мерљив*, односно да је дефинисан тако да се помоћу показатеља може измерити у некој јединици, као би се пратило и оцењивало његово остваривање,
- ▶ *прихватљив и реалан*, да осликава оно што је достижно за ЈЛС,
- ▶ *временски одређен*, да покрије период важења локалне стамбене стратегије, при чему ефекти који се односе на општи циљ могу бити видљиви и након истека важења стратегије.

²² Према Закону о планском систему Републике Србије (Сл. гласник РС, бр. 30/2018), План развоја ЈЛС је документ развојног планирања највишег реда за чију је припрему, усвајање, спровођење и праћење надлежна ЈЛС.

²³ Уколико стратегија има више од једног општег, односно више од пет посебних циљева, образлаже се потреба за тим одступањем.

Пример посебног циља дефинисаног према SMART приступу

„До 2025. године у ЈЛС повећати проценат станова за издавање у приватном сектору који се дају у закуп под правно регулисаним условима у односу на укупан број станова за издавање за 25% у односу на 2020. годину.“

Показатељ исхода за овај посебан циљ

„Број станова у ЈЛС у приватном сектору који се дају у закуп под правно-регулисаним условима у односу на укупан број станова за издавање (у %).“

Опције за начин формулисања циљева и показатеља

С обзиром на то да методологија коју даје Закон о планском систему и пратећа Уредба велику пажњу посвећује утврђивању показатеља и дефинисању њихових базних циљних вредности сама дефиниција циља не мора да садржи мерљиву промену која се намерава направити. Тако се за посебне циљеве могу користити формулације попут „Повећан обим правно регулисаних станова за издавања у приватном сектору у ЈЛС.“ У том случају је обавезно да се кроз идентификовање показатеља, као и утврђивање базне и циљне вредности показатеља, јасно види коју, какву и колику промену ЈЛС планира да направи када је у питању регулисаност станова за издавање у приватном сектору.

Приоритизација циљева стамбене стратегије

Локална стамбена стратегија је средњерочан документ јавне политике, због чега је изузетно важно да се дефинишу приоритетни циљеви који се могу постићи њеним спровођењем у постављеном временском оквиру (уобичајено до пет година). Зато је неопходно, на основу претходне анализе, препознати најзначајнија питања и проблеме у стамбеном сектору у ЈЛС, те на основу њих утврдити приоритетне области деловања. Другим речима, приликом постављања циљева, потребно је фокусирати се на решења која ће бити изводљива у средњерочном периоду, а избећи гомилање и каталогизацију различитих активности, пројеката и нереалних решења, који могу надмашити капацитете, ресурсе, задате рокове и сл. Приоритизацијом циљева ће се постићи усредсређеност планираних активности и повећати њихова међусобна повезаност, што ће олакшати и подићи ефикасност спровођења стамбене стратегије и допринети остваривању жељеног напретка у стамбеном сектору у ЈЛС.

► Општи циљ и показатељи ефеката

Општи циљ локалне стамбене стратегије описује реализацију визије и треба да буде дефинисан тако да ослика генералну промену која се жели постићи у стамбеном сектору у ЈЛС. Општи циљ треба да буде формулисан тако да поставља стратешке правце деловања у стамбеном сектору ЈЛС која доноси стратегију. Такође, општи циљ локалне стамбене стратегије треба да буде усклађен са општим циљем Националне стамбене стратегије (сада у форми нацрта), као и са општим циљем Плана развоја ЈЛС (уколико је донет).

Уз општи циљ се идентификују **показатељи ефеката** јавне политике, што укључује утврђивање почетне вредности, циљне вредности и извора верификације. Показатељи ефеката (нпр. стопа, проценат, број) могу бити постављени као позитивни или негативни (нпр. повећање, смањење), као и примарни (који произлазе директно из општег циља локалне стамбене стратегије) или секундарни (који произлазе путем деловања развојних интервенција предвиђених локалним стратешким документима).

Општи циљ Националне стамбене стратегије (нацрт)

„Општи циљ Националне стамбене стратегије је да већина становништва Републике Србије уз рационалну подршку може приуштити пристојно становање у складу са својим правима и потребама, уз посебно посвећивање пажње решавању стамбених потреба стамбено и социјално најрањивијих категорија становништва, одржавању, унапређењу квалитета и искоришћености стамбеног фонда, регистрацији својинских права и других правних статуса у вези са становањем, те успостављању институционалних и других капацитета за даљи одрживи развој стамбеног сектора.“

► Посебни циљеви и показатељи исхода

По правилу, дефинише се до пет посебних циљева стамбене стратегије, у односу на које се накнадно разрађују конкретне мере за њихово постизање. Посебне циљеве треба извести из процене стамбене ситуације која садржи стамбени профил, анализе трендова, претпоставки о будућем развоју, потребама и реалним капацитетима актера и ЈЛС. Посебни циљеви треба да:

- дају одговоре на изазове препознате током анализе стања у стамбеном сектору, односно одговарају на кључне проблеме, питања и изазове препознате током SWOT анализе (нпр. демографски трендови и њихов утицај на будући обим и видове становања, усаглашеност раста стамбене изградње и инфраструктуре, стамбене потребе осетљивих група и видови стамбене подршке и друго),
- дефинишу очекивану, мерљиву промену (нпр. повећање, унапређење, смањење) у периоду примене локалне стамбене стратегије,
- буду усклађени са посебним циљевима из Националне стамбене стратегије.

Уз сваки посебан циљ потребно је идентификовати **показатеље исхода**, што укључује утврђивање почетне вредности, циљне вредности и изворе верификације. Показатељи исхода показују промене које ће настати услед спровођења мера, активности и/или пројеката, односно обезбеђују информације о степену постизања посебног циља. Показатељи исхода треба да буду изражени квантитативно (број, проценат, просек, итд.) и квалитативно (успостављање/унапређење учешћа/процедура/доступности итд.).

Посебни циљеви Националне стамбене стратегије (нацрт)

1. „Олакшан приступ одговарајућем становању за лица и домаћинства која не могу сопственим средствима да реше стамбену потребу по тржишним условима и обезбеђено одговарајуће становања за стамбено и социјално најугроженије становништво
2. Обезбеђено ефикасно управљање стамбеним зградама и извршена обнова стамбених зграда и кућа чији век амортизације истиче до 2030. године
3. Успостављен систем за санацију и унапређење неформалних насеља која испуњавају услове за озакоњење стамбених објеката
4. Унапређени институционални и други неопходни капацитети за одрживи развој становања у складу са законом који уређује област становања.“

Примери показатеља исхода посебних циљева из Нацрта Националне стамбене стратегије:

1. “Удео домаћинстава која су решила стамбену потребу кроз стамбену подршку
2. Удео реализованих средстава из локалних буџета за обнову и санацију стамбеног фонда
3. Број просторно регулисаних и санираних неформалних насеља
4. Удео реализованих средстава за стамбену подршку у јавним буџетима на свим нивоима.“

4.5.3 Идентификовање мера и показатеља резултата

Мере представљају скуп кључних и повезаних активности и пројеката који се предузимају ради постизања посебног циља. За сваки посебан циљ идентификује се скуп мера које доприносе његовом постизању. За сваку меру се одређују:

- ▶ којој врсти мера јавне политике припада, односно да ли је регулаторна, подстицајна, информативно-едукативна, организационо-управљачко-институционална или мера обезбеђења добара, односно пружања услуга од стране учесника у планском систему,
- ▶ које су институције одговорне за реализацију конкретне мере, односно институција која има претежну надлежност у реализацији те мере или је одређена за координатора за реализацију те мере, ако је спровођење мере у надлежности више институција,

- ▶ показатељи резултата за сваку меру,
- ▶ извори провере, односно верификације реализације мере,
- ▶ рокови за спровођење мера,
- ▶ процене потребних финансијских средстава и осталих ресурса неопходних за спровођење мера и информације о изворима средстава за спровођење мера (уколико није могуће утврдити трошкове за реализацију активности које су повезане са том мером).

Посредством показатеља резултата мери се успех у остварењу планиране промене између почетног стања и стања након спровођења мера које припадају циљу. Код утврђивања базне (почетне) вредности узима се као референтни најскорији период (базна година) за који постоје подаци. Циљне вредности се одређују на основу почетног стања (базне вредности) и реалне процене онога што се може остварити у одређеном периоду, имајући у виду расположиве ресурсе.

Примери неких мера из Националне стамбене стратегије (нацрт)

1. „Унапређење информационе основе за планирање и праћење спровођења програма стамбене подршке заснованих на стварним стамбеним потребама корисника
2. Спровођење програма стамбене подршке и стамбених пројеката од јавног интереса
3. Развој подстицајних мера за повећање стамбене приуштивности на страни понуде (за непрофитне стамбене организације)
4. Развој подстицајних мера за повећање стамбене приуштивности на страни тражње (стамбене потрошње) за кориснике стамбене подршке
5. Утврђивање потреба за обновом постојећег стамбеног фонда
6. Развој система професионалног управљања стамбеним заједницама
7. Утврђивање потреба за просторним уређењем и санацијом неформалних насеља
8. Просторно уређење неформалних насеља
9. Инфраструктурно опремање неформалних насеља
10. Изградња и јачање инструмената за одрживи развој становања на националном нивоу
11. Изградња и јачање инструмената за одрживи развој становања на локалном нивоу
12. Подстицање развоја непрофитних стамбених организација
13. Укључивање свих релевантних актера у формулисање и спровођење мера стамбене политике
14. Развој информационих система за стамбену политику“

Примери показатеља резултата горе наведених мера из Нацрта Националне стамбене стратегије:

1. “Број локалних самоуправа које имају податке о стварним стамбеним потребама
2. Број решених стамбених потреба кроз стамбену подршку
3. Број непрофитних стамбених организација које остварују подстицаје за решавање стамбених потреба грађана по повољним условима
4. Број локалних самоуправа које реализују различите субвенције за повећање стамбене приуштивности грађанима
5. Број локалних самоуправа које имају податке о потребама за обнову стамбених зграда
6. Успостављен систем контроле квалитета професионалног управљања стамбеним зградама
7. Број локалних самоуправа које су донеле регулационе планове за просторно уређење неформалних насеља
8. Број реализованих пилот пројеката санације и унапређења неформалних насеља
9. Број неформалних насеља у којима је спроведено унапређење комуналне инфраструктуре
10. Број запослених у организационој јединици за становање у надлежном министарству
11. Број запослених у организационим јединицама за становање на локалном нивоу
12. Број лиценцираних непрофитних стамбених организација
13. Број јавних расправа, јавних слушања и трибина о стамбеној проблематици
14. Уведене и ажуриране ГИС базе података за спровођење мера стамбене политике”

4.6. Корак 4: Израда акционог плана са проценом средстава

Четврти корак чини формулисање акционог плана за спровођење локалне стамбене стратегије, што обухвата:

- ▶ израду акционог плана за спровођење стратегије,
- ▶ процену ресурса и финансијских средстава.

Акциони план је саставни део документа локалне стамбене стратегије и усваја се истовремено са усвајањем локалне стамбене стратегије. Као и сви претходни кораци и овај се спроводи уз активне консултације са заинтересованим странама.

4.6.1 Израда акционог плана за спровођење стратегије

Акциони план се по правилу израђује и доноси за целокупан период спровођења стратегије. Акциони план може бити донет и за краћи рок, уколико у моменту његовог доношења не може бити сагледана комплетна динамика активности. У том случају доноси се акциони план краћег трајања, а накнадно се доноси додатни акциони план, односно планови који ће покривати преостали период важења стратегије.

Акциони план треба да у потпуности пренесе циљеве локалне стамбене стратегије у конкретне активности, са дефинисаним носиоцима активностима, партнерима, неопходним ресурсима и финансијским средствима, уз јасан временски оквир и систем праћења. Акциони план се уобичајено приказује у форми табеле (Анекс 2), а обавезно садржи следеће:

- ▶ **Информацију о документу чији је део**, односно назив локалне стамбене стратегије и период за који се доноси
- ▶ **Општи циљ** преузет из локалне стамбене стратегије. Уз општи циљ се наводе:
 - *Институција* одговорна за праћење и контролу спровођења стратегије
 - *Показатељи ефеката* на нивоу општег циља. За сваки показатељ ефекта наводи се:
 - почетна вредност и година која се узима за утврђивање почетне вредности
 - циљна вредност, односно вредност у години реализације општег циља
 - извор верификације, односно провере остварености показатеља
- ▶ **Посебне циљеве** преузете из локалне стамбене стратегије. Уз сваки циљ се наводе:
 - *Показатељи исхода*, укључујући: јединицу мере, почетну вредност, почетну годину, циљну вредност, годину у којој се предвиђа постизање циљне вредности, извор верификације
 - *Мере* преузете из стратегије, које се односе на посебан циљ чијем остваривању доприносе. Уз сваку меру се наводи :
 - којој врсти мера јавне политике припада
 - институције одговорне за реализацију, односно праћење и контролу реализације мера, као и партнери у реализацији мера уколико их има
 - процена финансијских средстава потребних за реализацију сваке од мера и за сваку годину спровођења мере
 - извори финансирања мере
 - рок за реализацију мере, односно почетна и крајња година реализације мере
 - показатељи резултата. За сваки показатељ дати: јединицу мере; начин верификације резултата, односно извор информација на основу кога се врши верификација; почетну вредност и годину која се узима за утврђивање почетне вредности; циљну вредност и годину у којој се очекује остваривање мере
 - *Активности* реферисане у односу на конкретне мере локалне стамбене стратегије, уз навођење за сваку активност:
 - носилац активности, односно институција одговорна за реализацију активности
 - партнери у реализацији активности, уколико постоје
 - рок реализације активности
 - процењена финансијска средства неопходна за реализацију активности
 - извори из којих се та средства обезбеђују.

Активности представљају најоперативнији елемент локалне стамбене стратегије, те морају бити формулисане прецизно, недвосмислено и морају указивати на конкретне излазне резултате, који ће настати њиховим спровођењем. Јасно изражене активности кључне су за прецизно утврђивање ресурса и финансијских средстава неопходних за њихово спровођење. Активности треба дефинисати као засебне, уколико су испуњени неки од следећих критеријума:

- ▶ уколико су излазни резултати различити,
- ▶ ако захтевају знатна финансијска средства,
- ▶ ако се рокови завршетка активности међусобно разликују, односно ако је завршетак једне активности предуслов за почетак друге (нпр. израда урбанистичке документације и изградња станова),
- ▶ ако су за спровођење активности надлежне различите институције.

4.6.2 *Процена финансијских средстава*

Након утврђивања мера, показатеља резултата и дефинисања скупа активности за њихово спровођење, потребно је урадити процену финансијских средстава потребних за реализацију сваке од активности, односно мера и идентификовати изворе из којих се та средства обезбеђују. Утврђивање трошкова по правилу почиње од утврђивања трошкова активности, односно примењује се метод одоздо нагоре. Како једну меру чини више повезаних активности, збир трошкова потребних за спровођење активности чини трошак спровођења мере. Укупан трошак за спровођење локалне стамбене стратегије чини збир трошкова за остваривање циљева, који се утврђују тако што се саберу трошкови спровођења мера. Утврђивање трошкова треба да:

- ▶ обезбеди информације о висини средстава потребних за спровођење локалне стамбене стратегије,
- ▶ омогући благовремено планирање јавних (буџетских) средстава, како би се могле несметано спровести планиране мере и активности и остварити утврђени циљеви,
- ▶ пружи информацију о планираним изворима финансирања,
- ▶ укаже на евентуални недостатак финансијских средстава, односно износ недостајућих средстава који може угрозити спровођење планираних мера и активности и остваривање утврђених циљева стамбене стратегије.

За утврђивање трошкова активности потребно је утврдити кључне елементе који су важни за спровођење активности, како би се у односу на њих одредили улазни ресурси неопходни за спровођење активности. Обрачун трошкова подразумева квантификацију улазних ресурса неопходних за спровођење планиране активности. Улазне ресурсе чине следеће:

- ▶ радна снага (нпр. новозапослени службеници),
- ▶ роба и услуге (нпр. консултантске услуге, канцеларијски материјал, итд.),
- ▶ инвестиције (зграде, опрема, субвенције и сл.),
- ▶ други ресурси.

Уз сваку утврђену меру у акционом плану за спровођење стратегије потребно је дати:

- ▶ процену финансијских средстава потребних за реализацију сваке од мера и за сваку годину спровођења мере,
- ▶ изворе финансирања мере, односно везу са програмским буџетом у оквиру ког се обезбеђују средства, односно програмска активност или пројекат у програмском буџету у оквиру ког се обезбеђују средства за њено финансирање или донаторски пројекат који није обухваћен програмским буџетом и/или други извори финансирања,
- ▶ уколико је обезбеђење средстава за реализацију мере неизвесно, наводи се условно извршава процена.

Уз сваку активност у акционом плану дају се:

- ▶ процењена финансијска средства неопходна за реализацију активности,
- ▶ извори из којих се та средства обезбеђују, односно програмску активност и/или пројекат у програмском буџету у оквиру ког се обезбеђују средства за њено финансирање или донаторске пројекте која пружају директну техничку подршку у спровођењу активности.

Трошак спровођења локалне стамбене стратегије обрачунава се за сваку годину њеног важења, у мери у којој је то могуће. Најчешће се трошак спровођења мера и активности може прецизније утврдити за почетне године важења документа, а за остале године на мање детаљном нивоу. У сваком случају, потребно је да се трошак спровођења стамбене стратегије утврди за текућу (буџетску) годину и наредне две године.

Након утврђивања трошкова потребно је дати и изворе финансирања, као и износе средстава који ће бити обезбеђени из сваког извора. Потребно је прецизирати да ли се потребна средства обезбеђују из буџета ЈЛС или из неких других извора (буџет Републике Србије, из зајма, донаторских средстава, буџета аутономне покрајине, неких других извора) или комбинацијом више начина финансирања. Када се спровођење активности, односно мера, финансира из буџета ЈЛС, обавезно се наводи шифра повезаног буџетског програма и програмске активности или се указује на то да ће у структури програмског буџета бити успостављена нова програмска активност, односно пројекат у којем ће се одредити средства за финансирање спровођења конкретне мере или активности.

4.7. Корак 5: Одређивање механизма за спровођење, праћење, извештавање и вредновање

У петом кораку у формулисању локалне стамбене стратегије потребно је дефинисати институционални оквир, одредити механизме за спровођење стратегије, као и оквир за праћење спровођења, извештавање и вредновање постигнутих резултата. Сви ови елементи треба да буду наведени унутар документа локалне стамбене стратегије.

4.7.1 Одређивање институционалног механизма за спровођење стратегије

Према Закону о становању и одржавању зграда, Стамбена агенција, коју може формирати ЈЛС, надлежна је за спровођење, праћење и извештавање о спровођењу локалне стамбене стратегије. Стамбена агенција је посебно задужена да прати реализацију акционог плана локалне стамбене стратегије. Уколико ЈЛС није основала Стамбену агенцију, ове послове ће обављати локална управа или нека друга организациона јединица ЈЛС задужена за послове становања, стамбене послове, планирања, изградње, урбанизма и слично. Поред тога, уколико ЈЛС није основала Стамбену агенцију, а на њеној територији постоји регистровано друго правно лице као непрофитна стамбена организација, ЈЛС може послове спровођења и праћења стамбене стратегије уговором поверити тој организацији.

Од радне групе до Стамбене агенције

Уколико ЈЛС није формирала Стамбену агенцију, а за тиме постоји потреба, сам процес израде стамбене стратегије даје могућност да се размотри и евентуално редефинише формат који је био иницијално успостављен за потребе израде документа стратегије. Односно, могуће је да се од чланова радне групе и другог потребног особља иницира формирање Стамбене агенције. ЈЛС може одлучити да иницијално донето решење о радној групи искористи (или измени и допуни) и уреди на начин да се радна група стави у функцију праћења спровођења стамбене стратегије. Овакав модел трансформације радне групе у Стамбену агенцију предложен је и од појединих представника ЈЛС у консултацијама током формулисања ових смерница. Такође је препоручљиво да одлучи ЈЛС о формирању Стамбене агенције претходи анализа користи и трошкова њеног формирања.

Након утврђивања циљева, мера и показатеља, по правилу, познате су одговорности и њихови носиоци, посебно за ниво мера и активности. Кључни носиоци мера и активности унутар стамбене стратегије јесу Стамбена агенција (уколико је формирана) или служба ЈЛС, надлежна за послове становања, као и други организациони делови управе ЈЛС, комунална предузећа, установе и/или организације чији је оснивач ЈЛС, у чијој надлежности су поједине активности у вези са мерама утврђеним стамбеном стратегијом.

Конкретна именована носилаца активности, као и институција одговорних за праћење, контролу и реализацију мера, односно постизања циљева, дају се у акционом плану за спровођење стамбене стратегије.

Поред тога, партнери у реализацији активности, осим представника из јавног сектора, могу бити и организације цивилног друштва и представници приватног сектора, у складу са својим ресурсима и компетенцијама.

Носиоци мера и активности у своје планове рада (и финансијске планове) треба да уврсте утврђене мере и активности за чије спровођење одговорни, да их спроводе, извештавају Стамбену агенцију (или друго надлежно тело) о резултатима спровођења мера и активности из стамбене стратегије, да утврђују евентуалне проблеме у спровођењу мера и предлажу опције за њихово решавање.

4.7.2 Одређивање оквира за праћење, извештавање и вредновање постигнутих резултата

Досадашња искуства показују да је праћење примене један од најслабије развијених аспеката јавних политика, што се односи и на документа у области становања. Због тога је неопходно да документ локалне стамбене стратегије садржи механизме за праћење спровођења утврђених циљева, мера и активности. Успешно праћење спровођења стратегије, поред идентификовања одговарајућих показатеља учинка, јасно дефинисаних носилаца активности, захтева и јасно дефинисан институционални оквир, односно задужења. Ради праћења спровођења стамбене стратегије, ЈЛС може именовати и посебно координационо тело које ће чинити доносиоци одлука (функционери ЈЛС и руководиоци носилаца мера), а што може бити и Веће ЈЛС у проширеном саставу. Тако образовано координационо тело истовремено би обезбеђивало и управљачку подршку за спровођење стамбене стратегије, посебно у вези са неопходном сарадњом различитих сектора, служби, организација и установа унутар ЈЛС. Такође је неопходно да се утврди оквир рада и учесталост састајања координационог тела, као и други ресурси (организациони и материјални) неопходни за ефикасан рад координационог тела. Документа локалне стамбене стратегије треба да садрже начин извештавања о резултатима њеног спровођења, уз прецизно навођење ко је дужан кога да обавештава о спровођењу стратегије, у

ком обиму и у којим роковима. Начин извештавања о спровођењу локалне стамбене стратегије утврђен је Законом о становању и одржавању зграда, где је кључна улога додељена Стамбеној агенцији (ако је основана) или другој служби/организационој јединици ЈЛС која је задужена за послове становања. Такође је потребно утврдити динамику извештавања (полугодишње, годишње и сл.) о реализованим мерама и активностима и испуњености циљева стамбене стратегије. Документ стамбене стратегије може (као један од прилога) садржати и образац (формулар) за попуњавање периодичних извештаја.

Унутар документа стамбене стратегије такође је потребно да се наведе учесталост и начин спровођења евалуације и вредновања постигнутих резултата. Редовно извештавање о спровођењу стратегије, а на основу јасно дефинисаних показатеља учинака, кључни су за оцену ефикасности спровођења локалне стамбене стратегије. Надлежни предлагач, односно Веће ЈЛС, задужено је за спровођење *ex-post* анализе ефеката стамбене стратегије, за чију се израду може ангажовати неки други субјекат. То, на пример, може бити радна група која је израдила стратегију, а која ће, рецимо, у року од шест месеци по истеку важења документа, спровести евалуацију на основу периодичних извештаја о спровођењу.

4.8. Корак 6: Јавна расправа и усвајање стратегије

Завршни, шести корак у формулисању локалне стамбене стратегије чине:

- ▶ спровођење јавне расправе,
- ▶ усвајање и објављивање стратегије.

Један од предуслова за усвајање локалне стамбене стратегије је спровођење јавне расправе о нацрту документа. Јавна расправа се спроводи како би се и шира јавност из локалне заједнице упознала са садржајем документа, заокружио консултативни процес и припремила коначна верзија нацрта стамбене стратегије за усвајање. Усвајање локалне стамбене стратегије представља последњу фазу у њеном формулисању, пред почетак њеног спровођења.

4.8.1 Спровођење јавне расправе

Јавна расправа представља скуп различитих активности које се предузимају у унапред предвиђеном временском оквиру, у циљу прибављања предлога и ставова грађана и заинтересованих страна у поступку припреме одређеног акта. Веће ЈЛС, као надлежни предлагач стамбене стратегије дужно је да пре подношења документа Скупштини ЈЛС на разматрање и усвајање, спроведе јавну расправу о нацрту стратегије и да припреми извештај о спроведеној јавној расправи. Веће ЈЛС је формални носилац ових активности, али административно-техничке послове у вези са јавном расправом обавља радна група, односно Стамбена агенција или друга служба ЈЛС која пружа техничко-логистичку подршку радној групи у процесу формулисања стамбене стратегије.

Уколико је ЈЛС донела и посебну Одлуку о спровођењу јавних расправа, пратиће одредбе тог свог акта. Уколико јавна расправа није ближе уређена посебним актом ЈЛС, препоручује се припрема организовања и спровођења јавне расправе на начин који је дат Моделом одлуке о спровођењу јавних расправа о документима јавних политика.²⁴

Спровођење јавне расправе обавезно обухвата прибављање предлога, сугестија и мишљења грађана, заинтересованих страна, циљних група и осталих учесника у јавној расправи у писаној или електронској форми. Поступак јавне расправе започиње објављивањем јавног позива за учешће у јавној расправи са програмом јавне расправе, на интернет страници ЈЛС. Такође, спровођење јавне расправе подразумева да предлагач стамбене стратегије, односно Веће ЈЛС, организује најмање

један јавни скуп (отворен састанак), са представницима заинтересованих страна и локалне заједнице. Том приликом, Веће ЈЛС, уз подршку радне групе, представља садржај стамбене стратегије, при чему се могу покренути питања и аспекти који до тада нису били разрешени, што ће омогућити локалној заједници да својим виђењем и повратним информацијама допринесе квалитету самог документа. Приликом спровођења јавне расправе посебну пажњу треба обратити на следеће:

- ▶ да учесници добију јасне инструкције и дефинишу рокове за достављање предлога и сугестија,
- ▶ да се припреми и свим заинтересованим буде доступан образац за достављање коментара и предлога,
- ▶ да се дефинишу критеријуми на основу којих пристигли коментари и предлози могу бити усвојени.

Јавно оглашавање нацрта стамбене стратегије

Да би нацрт стамбене стратегије био доступан што широј јавности из локалне заједнице, документ може бити презентован и на неки од следећих начина:

- ▶ постављањем документа на интернет страници ЈЛС,
- ▶ постављањем обавештења на огласној табли ЈЛС уз обавештење где и када се може извршити увид у документ стратегије,
- ▶ организовањем јавних презентација документа,
- ▶ постављањем информативних пултова на различитим локацијама,
- ▶ путем наступа и оглашавања у локалним медијима (телевизија, дневне и недељне новине).

²⁴ Модел одлуке о спровођењу јавних расправа, Министарство за државну управу и локалну самоуправу

Након завршене јавне расправе, потребно је да радна група ажурира нацрт стамбене стратегије на основу прикупљених налаза, сугестија и предлога. Такође је потребно да се припреме образложења за предлоге који су усвојени, као и за предлоге који нису усвојени, и да се доставе предлагачима. Извештај о спроведеној јавној расправи наочито треба да наведе:

- ▶ заинтересоване стране и циљне групе које су учествовале у јавној расправи,
- ▶ сугестије изнете током јавне расправе,
- ▶ да ли су и на који начин сугестије уграђене у финални нацрт стамбене стратегије,
- ▶ које сугестије нису укључене у финални нацрт стратегије и разлоге због којих то није учињено.

Извештај о спроведеној јавној расправи објављује се на интернет страници ЈЛС. Веће ЈЛС прилаже извештај о спроведеној јавној расправи приликом подношења предлога стамбене стратегије на усвајање Скупштини ЈЛС.

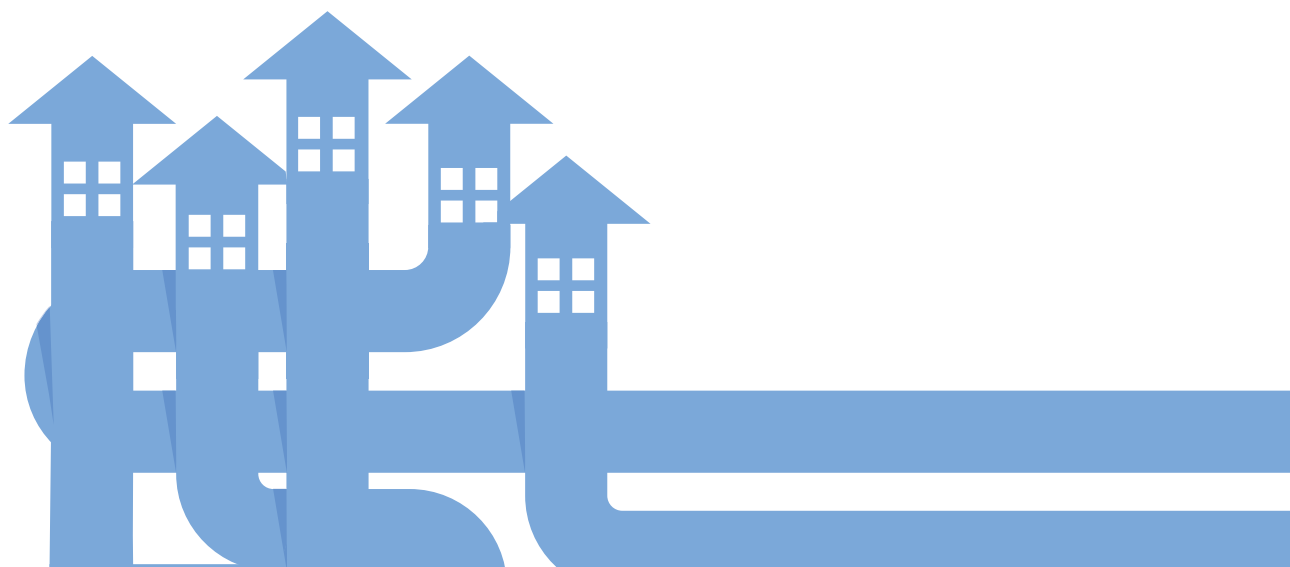
С обзиром на то да се јавна расправа спроводи пред сам крај процеса израде стамбене стратегије, она даје могућност за евентуалне делимичне корекције документа. Веома је важно нагласити да јавна расправа не омогућава сврсисходно и активно учешће заинтересованих страна и не може бити супститут за опсежне консултације које је неопходно спровести током процеса израде стратегије, а које су као обавезне прописане Законом о планском систему. Јавна расправа може бити схваћена као финализација процеса консултација.

4.8.2 Усвајање и објављивање стратегије

Након одржане јавне расправе, радна група уноси усвојене предлоге допуна и измена. На тај начин формира се нацрт локалне стамбене стратегије, који радна група прослеђује Већу ЈЛС на даљи поступак (*Анекс 1*).

Скупштина ЈЛС усваја стамбену стратегију и акциони план за њено спровођење. ЈЛС је дужна да на својој интернет страници објави документ стамбене стратегије и акционог плана за њено спровођење одмах по њиховом доношењу.

Локална стамбена стратегија престаје да се примењује истеком времена за које је усвојена или доношењем одлуке о престанку њене примене.

**СПРОВОЂЕЊЕ И ПРАЋЕЊЕ
ЛОКАЛНЕ СТАМБЕНЕ
СТРАТЕГИЈЕ**

СПРОВОЂЕЊЕ И ПРАЋЕЊЕ ЛОКАЛНЕ СТАМБЕНЕ СТРАТЕГИЈЕ

Спровођење локалне стамбене стратегије се прати у складу са механизмом који је одређен самим документом. Праћењем, извештавањем и оцењивањем испуњености циљева стамбене стратегије, процењује се ефективност, ефикасност, релевантност и одрживост спроведених активности и остварености циљева. На тај начин се препознају и анализирају остварена побољшања, као и проблеми, препреке и научене лекције, добијене кроз процес спровођења стамбене стратегије, како би се створили услови за предлагање нужних измена и допуна.

5.1. Праћење спровођења стратегије

Праћење спровођења локалне стамбене стратегије треба да обухвати системско и континуирано прикупљање и обраду података у вези са реализацијом појединачних активности, као и података о остваривању конкретних показатеља учинка циљева и мера. Праћење спровођења стамбене стратегије омогућава да се, у датом тренутку, стекне увид у ангажованост ресурса и оствареност планираних циљева и резултата, као и да се сагледа успешност спровођења мера и активности из надлежности сваке институције, односно носиоца активности.

Од суштинског су значаја успостављање институционалног механизма, ефикасан рад и јасно постављена задужења у процесу праћења стамбене стратегије, попут формирања координационог тела, делегирања надлежности Стамбеној агенцији (уколико је основана) или других механизма, а који су претходно дати у самом документу стратегије. Рад овог тела или институција на праћењу стратегије мора бити дефинисан као системска активност.

За континуирано праћење спровођења утврђених циљева и мера важно је да се прикупљање података врши према унапред припремљеном обрасцу, као и да се јасно дефинишу улоге у погледу прикупљања и обраде података. У вези са тим, Закон о становању и одржавању зграда предвидео је обавезу ЈЛС да редовно извештава министарство надлежно за послове становања, односно Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, о резултатима спровођења локалне стамбене стратегије. ЈЛС је дужна да годишњи извештај за претходну годину достави Министарству до краја фебруара текуће године. Извештај се доставља на јединственом обрасцу који је прописан одговарајућим Правилником,²⁵ а попуњава се према посебном Упутству.²⁶ Начелник локалне управе је формално одговоран за попуњавање и достављање извештаја Министарству. Управа ЈЛС послове прикупљања података и извештавања може поверити Стамбеној агенцији, која најмање једном годишње подноси надлежном органу ЈЛС извештај о спровођењу стамбене стратегије и акционог плана.

5.2. Вредновање постигнутих резултата

Вредновање учинка подразумева периодичну оцену релевантности, ефикасности, ефективности и одрживости мера из локалне стамбене стратегије.²⁷ Врши се у циљу њеног преиспитивања и унапређења, односно ревизије и даљег планирања, а на основу података и анализа које су резултат праћења спровођења стратегије. Вредновање постигнутих учинака стамбене стратегије се може спровести и путем анализа које се спроводе током периода важења стратегије (*ex-ante*), као и путем анализа ефеката (*ex-post*) које се спроводе након истека периода важења стратегије. Веће ЈЛС, као надлежни предлагач стамбене стратегије, спроводи *ex-post* анализу, а њену израду може поверити и неком другом релевантном субјекту.

5.3. Континуирано ажурирање стратегије

Будући да се локална стамбена стратегија уобичајено доноси на период од пет година, њен општи циљ или поједини посебни циљеви могу бити релевантни и за дужи период, тако да се њихово спровођење може континуирано наставити у документу који ће бити израђен за наредни период. С друге стране, праћењем спровођења стамбене стратегије може се утврдити да је потребно да се изврше измене неких циљева како би се ускладили са новонасталим околностима. Поред тога, акциони план за спровођење стратегије, могуће је ажурирати већ након прве године спровођења, посебно ради усаглашавања са буџетом и расположивим другим изворима финансирања. На тај начин, свака наредна година може представљати надоградњу искуства спровођења стратегије и њеног акционог плана из претходне године. Стратегија се може ажурирати на основу нових података, добијених у поступку праћења њеног спровођења, из новог пописа становништва или кроз истраживања, која ће попунити празнине које су недостајале током њене израде. То може утицати на измену неког од постојећих или постављање новог посебног циља и мера за његово спровођење. Ове измене и ажурирања ће значити пролажење кроз све кораке процеса, а измењена и допуњена стамбена стратегија и/или акциони план за њено спровођење такође морају бити усвојене од стране Скупштине ЈЛС.

²⁵ Правилник о обрасцу извештаја у вези са стамбеним потребама, условима становања и програмима стамбене подршке у јединици локалне самоуправе (Сл. гласник РС, бр. 52/2017)

²⁶ Упутство за припрему извештаја о стамбеним потребама, условима становања и програмима стамбене подршке јединице локалне самоуправе, СКГО, Савез градова и општина Србије, 2017

²⁷ Уредба о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика (Сл. гласник РС, бр. 8/2019)

АНЕКСИ

6.1. Анекс 1: Преглед структуре локалне стамбене стратегије

Поздравна/уводна реч

Увод

правни основ;

разлози за доношење стамбене стратегије, зашто се приступило изради, на чију иницијативу; информације о резултатима спровођења претходне стамбене стратегије, ако је постојала (поглавље 4.4.1 ове публикације);

информацију о институцијама укљученим у израду стамбене стратегије

Планска документа и правни оквир релевантан за локалну стамбену стратегију

сажет преглед националних, а посебно локалних документа који утврђују циљеве, мере и активности од значаја за стамбену стратегију, ради холистичке, међусекторске синхронизације

Постојеће стање и стамбени профил ЈЛС

преглед анализа стања и контекста које су спроведене у Кораку 2;

приказ стамбеног профила ЈЛС уз наглашавање кључних налаза из спроведене SWOT анализе (поглавље 4.4.4.)

Визија локалне стамбене стратегије

дефинисање жељене промене у складу усмерењима датим у Кораку 3 (поглавље 4.5.1)

Циљеви локалне стамбене стратегије

дефинисање једног општег и пет посебних циљева и показатеља учинка, према Кораку 3 (поглавље 4.5.2)

Мере

дефинисање мера за постизање циљева локалне стамбене стратегије, према Кораку 3 (поглавље 4.5.3)

Механизми за спровођење мера локалне стамбене стратегије и институционални оквир за праћење спровођења, вредновање учинка и извештавање

приказ институционалног оквира и механизма, уз навођење извршилаца/носилаца активности, фреквенције и типа извештавања и других елемената у складу са Коракком 5 (поглавље 4.7)

Информације о резултатима спроведених консултација

подаци о консултованим странама, обиму и методама консултација, темама, примедбама и сугестијама које су узете у разматрање, које нису прихваћене и разлози за неприхватања (према поглављима 4.2 и 4.8.1)

Процена финансијских средстава

Приказ средстава потребних за реализацију сваке од утврђених мера и идентификацију извора из којих се средства обезбеђују, у складу са Коракком 6 (поглавље 4.6.2)

Акциони план

Састављен у складу са усмерењима у Кораку 6 (поглавље 4.6.1) и у форми табеле дате у Анексу 2 ових Смерница

Анекси/прилози

6.2. Анекс 2: Предлог структуре акционог плана

Назив	НАВЕСТИ НАЗИВ АКЦИОНОГ ПЛАНА И ПЕРИОД ЗА КОЈИ СЕ ДОНОСИ						
Координација и извештавање	Навести назив институције овлашћене за координацију и извештавање						
Кровни документ	Навести назив стратегије и период за који се доноси						
ОПШТИ ЦИЉ: Преузети општи циљ из стратегије							
Институција одговорна за праћење и контролу реализације: <i>навести институцију</i>							
Показатељ(и) на нивоу општег циља (показатељ ефекта)	Јединица мере	Почетна вредност	Почетна година	Циљна вредност	Последња година важења стратегије	Извор провере	
<i>Сваки показатељ навести у посебном реду</i>							
<i>За сваки показатељ навести потребне податке/информације</i>							
Посебни циљ 1: Преузети посебан циљ из стратегија (за све посебне циљеве наводе се мере, активности, показатељи и остали подаци)							
Институција одговорна за праћење и контролу реализације: <i>навести институцију</i>							
Показатељ(и) на нивоу посебног циља (показатељ исхода)	Јединица мере	Почетна вредност	Почетна година	Циљна вредност у години	Циљна вредност у години	Извор провере	
<i>Сваки показатељ навести у посебном реду</i>							
<i>За сваки показатељ навести потребне податке/информације</i>							
Мера 1.1: Преузети меру из стратегије реферисану на овај посебан циљ (за сваку меру се наводе активности, показатељи и остали подаци)							
Институција одговорна за праћење и контролу реализације: <i>навести институцију</i>							
Партнери на спровођењу мере: <i>навести партнере уколико постоје</i>							
Период спровођења: од до.... године	Тип мере: <i>навести тип мере (нпр. информативно-едукативна, обезбеђивање добара)</i>						
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Почетна вредност	Почетна година	Циљна вредност у години	Циљна вредност у години	Извор провере	
<i>Сваки показатељ навести у посебном реду</i>							
<i>За сваки показатељ навести потребне податке/информације</i>							
Извор финансирања мере	Веза са програмским буџетом				Укупна процењена финансијска средства у РСД		
					У години	У години	
Приходи из буџета ЈЛС	<i>навести програмске линије буџета</i>						
Финансијска помоћ							
Назив активности	Носилац активности	Партнери	Рок за завршетак активности	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом	Укупна процењена финансијска средства по изворима у РСД	
						У ... години	У ... години
Активност 1.1.1 <i>Навести назив активности реферисане на меру и навести потребне информације</i>	<i>Навести орган надлежан за спровођење активности</i>	<i>Навести партнере у спровођењу активности, ако постоје</i>	<i>Навести годину</i>	<i>Навести извор (нпр. буџет ЈЛС, назив донатора и)</i>	<i>Навести програмску линију буџета и/или уговор о донацији и сл.</i>	<i>Навести вредност и извор</i>	<i>Навести вредност и извор</i>
Активност 1.1.2 <i>Сваку активност навести у посебном реду</i>							

6.3. Анекс 3: Списак прописа и стратешких докумената

6.3.1. Закони и подзаконска акта

- ▶ [Закон о становању и одржавању зграда](#) (Службени гласник РС, бр. 104/2016 и 9/2020 – др.закон)
 - [Правилник о обрасцу извештаја у вези са стамбеним потребама, условима становања и програмима стамбене подршке у јединици локалне самоуправе](#) (Службени гласник РС, бр. 52/2017)
 - [Упутство за припрему извештаја о стамбеним потребама, условима становања и програмима стамбене подршке јединице локалне самоуправе](#), СКГО, 2017
 - [Правилник о условима и документација за издавање и одузимање лиценце за рад непрофитних стамбених организација и начину вођења и садржини регистра непрофитних стамбених организација](#) (Службени гласник РС, бр. 104/2017)
- ▶ [Закон о планском систему Републике Србије](#) (Службени гласник РС, бр. 30/2018)
 - [Уредба о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика](#) (Службени гласник РС, бр. 8/2019)
- ▶ [Закон о локалној самоуправи](#) (Службени гласник РС, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон и 47/2018)
- ▶ [Закон о озакоњењу објеката](#) (Службени гласник РС, бр. 96/2015, 83/2018 и 81/2020 - одлука УС)
- ▶ [Закон о планирању и изградњи](#) (Службени гласник РС, бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон и 9/2020)
- ▶ [Закон о комуналним делатностима](#) (Службени гласник РС, бр. 88/11, 104/16 и 95/2018)
- ▶ [Закон о социјалној заштити](#) (Службени гласник РС, 24/2011)
- ▶ [Закон о равноправности полова Републике Србије](#) (Службени гласник РС, бр. 104/2009)

6.3.2. Национална стратешка документа

- ▶ [Нацрт Националне стамбене стратегије 2020-2030.](#)
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре
- ▶ [Национална стратегија социјалног становања](#)
(Службени гласник РС, 13/2012)
- ▶ [Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије](#)
(Службени гласник РС, 47/2019)
- ▶ [Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године](#)
(Службени гласник РС, бр. 22/2015)
- ▶ [Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године](#)
(Службени гласник РС, бр. 4/2016)
- ▶ [Стратегија за унапређење положаја особа са инвалидитетом](#)
(Службени гласник РС, бр. 44/2020)
- ▶ [Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године](#)
(Службени гласник РС, бр. 26/2016)

ИМПРЕСУМ

СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ЛОКАЛНИХ СТАМБЕНИХ СТРАТЕГИЈА

Програм „Подршка Европске уније социјалном становању и активној инклузији“
<https://social-housing.euzatebe.rs/>

Издавач

Канцеларија Уједињених нација за пројектне услуге (УНОПС)

За издавача

Микела Телатин

Уредница

Драгана Милошевић

Аутори

Злата Вуксановић Мацура
Тим Програма

Дизајн и припрема за штампу

Радомир Поповић

Београд, 2021.

Напомена:

Ставови изречени у публикацији припадају искључиво ауторима и њиховим сарадницима и не представљају нужно званичан став Европске уније и УНОПС-а.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

351.778.5(497.11)(094.5.072)
005.8:352.07

СМЕРНИЦЕ за израду локалних стамбених
стратегиија : [Програм "Подршка Европске уније
социјалном становању и активној инклузији"]
/ [аутори Злата Вуксановић Мацура [и] тим Програма].
- Београд : Канцеларија Уједињених нација за пројектне
услуге (УНОПС), 2021 ([Београд] : Диа-арт).
- 55 стр. : илустр. ; 30 cm

Подаци о ауторима преузети из колофона. - Тираж 200.
- Напомене и библиографске референце уз текст. - Списак
прописа и стратешких докумената: стр. 54-55.

ISBN 978-86-916399-9-0

1. Вуксановић-Мацура, Злата, 1971- [аутор]
а) Управљање пројектима - Локална самоуправа б) Србија
- Стамбена политика - Законски прописи
COBISS.SR-ID 40113161

**#ЕУ
ЗА ТЕБЕ**